

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Економічний факультет
Кафедра банківської справи та страхування
Краківський економічний університет, Польща
Лодзький університет, Польща
Батумський державний університет ім. Ш. Руставелі, Грузія
Університет менеджменту безпеки, Словаччина
Політехнічний коледж Їглава, Чеська Республіка
Бухарестський економічний університет, Румунія
Академія економічних наук Бухаресту, Румунія
Національний НДІ праці та соціального захисту, Румунія
Луганський національний університет ім. Т. Шевченка
Інститут післядипломної освіти та бізнесу
Асоціація Страхувальний бізнес**

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародного науково-практичного круглого столу
«СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ В ПЕРІОД
ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ»**

17 листопада 2022 року

Київ-2022

УДК 336.22:355.01(477)

ББК 65

С 83

Науково-редакційна колегія:

ДІБРОВА Анатолій Дмитрович – декан економічного факультету, д.е.н., професор, голова організаційного комітету;

КОСТЮК Вікторія Анатоліївна – в.о. завідувача кафедри банківської справи та страхування, к.е.н., доцент, співголова організаційного комітету;

ХУДОЛІЙ Любов Михайлівна – д.е.н., професор кафедри банківської справи та страхування;

МАМЧУР Руслана Миколаївна – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування;

АВРАМЧУК Лідія Андріївна – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування;

МУРАВСЬКИЙ Олексій Андрійович – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування;

ЖАРИКОВА Олена Брисівна – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування;

БРОНІН Олег Володимирович – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування;

ФАЙЧУК Ольга Валеріївна – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування, відповідальна за випуск збірника тез.

Затверджено та рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради економічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 4 від 17.11.2022 р.).

С 83 «СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ»: матеріали доповідей Міжнародного науково-практичного круглого столу (17 листопада 2022 р.) / За заг ред.: Костюк В.А. – К.: НУБіП України, 2022. – 95 с.

У збірнику представлено матеріали, в яких містяться результати досліджень сучасних проблем розвитку страхування в умовах воєнного стану.

Видання розраховано на студентів, аспірантів, викладачів, практиків, що займаються питаннями страхування в умовах глобальних загроз та викликів.

Матеріали викладені в авторській редакції. Відповідальність за достовірність поданої інформації несуть автори.

© НУБіП України, 2022

© Автори, 2022

ЗМІСТ

THE ROMANIAN INSURANCE MARKET IN THE CONTEXT OF SOCIAL RISK MANAGEMENT.	
<i>Felicia Alexandru, George Daniel Stoian</i>	5
ВПЛИВ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ.	
<i>Бронін О.В.</i>	7
STATE REGULATION OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE	
<i>Varchenko O.M., Varchenko O.O</i>	9
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	
<i>Внукова Н.М.</i>	11
УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ.	
<i>Вербовенко І.В., Жарікова О.Б.</i>	13
ORIENTATION OF PRIVATE COMPANIES ON SOCIAL RISK INSURANCE.	
<i>Ghenadie Ciobanu</i>	16
РИЗИК ВІЙНИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ.	
<i>Глонті В., Зелениця І.</i>	19
РОЗВИТОК КРЕДИТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ.	
<i>Голованьова А.А., Файчук О.В.</i>	21
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ	
<i>Гребенюк Т.А., Жарікова О.Б.</i>	23
THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE DURING THE PERIOD OF MARTIAL STATE	
<i>Drahan O.O., Prisjazhnjuk N.M.</i>	26
ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ СТРАХОВИКА.	
<i>Євенко Т.І.</i>	29
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ В ПЕРІОД ДІЙ ВОЄННОГО ЧАСУ.	
<i>Жарікова А.Л., Жарікова О.Б.</i>	33
РІВЕНЬ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.	
<i>Жуков І., Пащенко О.В.</i>	36
INSURANCE COMPANIES ON THE FINANCIAL SERVICES MARKET OF UKRAINE	
<i>Zubchenko V.V.</i>	40
ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ.	
<i>Кармазіна Д.С., Аврамчук Л.А.</i>	43
ЗНАЧЕННЯ РИНКУ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.	
<i>Козловський Є.В., Мамчур Р.М.</i>	46

СПОЖИВЧИЙ КОШИК УКРАЇНЦЯ.	
<i>Козуб Е., Пащенко О.В.</i>	48
ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ БАНКАМИ ТА СТРАХОВИМИ КОМПАНІЯМИ.	
<i>Коновал Н.А., Мамчур Р.М.</i>	53
СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.	
<i>Костик К.Ю., Файчук О.В.</i>	55
REGARDING THE RISKS OF AGRICULTURAL PRODUCTION	
<i>Kutsenko I. V., Mirzoeva T. V.</i>	57
ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.	
<i>Лазебна А.Р., Аврамчук Л.А.</i>	60
РОЗВИТОК ПОСЕРЕДНИЦЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЛАЙФОВОМУ СЕГМЕНТІ СТРАХОВОГО РИНКУ.	
<i>Малига Д.І., Нікітченко С.О.</i>	63
СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	
<i>Мамчур Р.М.</i>	66
ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ.	
<i>Мороз Д.І., Костюк В.А.</i>	68
ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ «ЗЕЛЕНА КАРТКА».	
<i>Островна Ю.В., Костюк В.А.</i>	70
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ	
<i>Охрімець Б.О., Костюк В.А.</i>	72
БЕЗПЕКА ЯК СУСПІЛЬНЕ БЛАГО.	
<i>Плонка М., Тринчук В.В.</i>	75
ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОСИСТЕМ У СТРАХУВАННІ	
<i>П'яскорська Ю.А., Файчук О.В.</i>	78
СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.	
<i>Слободянюк І. С., Лимар О.Ф.</i>	81
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	
<i>Смалюх М. С., Худолій Л.М.</i>	84
ПРОГНОЗУВАННЯ РИНКУ ПОСЛУГ З АВТОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.	
<i>Худолій Л.М.</i>	86
РОЗВИТОК НОВОСТВОРЕНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА МІСЦЕ СТРАХУВАННЯ В ЇХ ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.	
<i>Черниш М.О., Нікітченко С.О.</i>	90

*Prof univ., Phd.ec. Felicia Alexandru,
Academy of Economic Studies
Phd.ec. George Daniel Stoian,
Academy of Economic Studies
(Bucharest, Romania)*

THE ROMANIAN INSURANCE MARKET IN THE CONTEXT OF SOCIAL RISK MANAGEMENT

Страховий ринок Румунії в контексті управління соціальними ризиками

În cadrul acestui proces am considerat ca necesar să analizăm modul în care s-a produs înlăturarea monopolului statului pe piața asigurărilor care a deschis calea pentru apariția de competitori privați străini și români. În paralel s-au luat măsuri pentru consolidarea pieței.

Inlaturarea monopolului statului pe piața asigurărilor

Inlaturarea monopolului statului pe piața asigurărilor s-a realizat prin apariția unui nou cadru legislativ (Legea nr.47 / 1991). În plan instituțional s-a procedat la înlocuirea controlului administrativ exercitat de Ministerul Finanțelor prin înființarea unei institutii specializate –Oficiului de supraveghere a activității de asigurare și reasigurare în cadrul Ministerului Economiei și Finanțelor. Pentru a asigura apariția mai multor competitori pe piața s-a procedat la reorganizarea structurii economice a statului care oferea produse de asigurare în 3 societăți comerciale distincte, care puteau fi apoi supuse privatizării.

Apariția de competitori privați străini și români

Deschiderea pieței asigurărilor pentru concurența și pentru economia de piață este ilustrată și de datele din tabelul de mai jos.

Tabelul 1.

Evoluția numărului societăților de asigurare și a capitalului social varsat

Anul	Nr. societăți de asigurări	Capitalul social varsat (mil. USD)
1997	47	21
1998	64	36
1999	72	55
2000	73	62

Numărul competitorilor de pe o piață nu este singurul indicator al existenței unei piețe bazate pe concurență, dar este un factor pozitiv pentru

modernizarea procedurilor de lucru . În ciuda creșterii capitalului social , operatorii de pe piața aveau o forță financiară redusă.

Măsuri pentru consolidarea pieței

Consolidarea pieței asigurărilor și evoluția procesului de integrare în Uniunea europeană a impus apariția unui nou cadru legislativ care să ofere soluții pentru integrarea europeană – Legea nr. 32 din anul 2000 prin care :

- Se instituie o structură de supraveghere independentă – Comisia de supravegherea a asigurărilor,
- Se măjorează limita minimă a capitalului social subscris și versat. Ca efect, în anul 2001 mai acționau 47 societăți de asigurări cu un capital social versat de 72 mil. echivalent USD. Prin lege se instituie o procedură de actualizare pentru această limită,
- Se instituie marja de solvabilitate minimă,
- Se reglementează activitatea intermediarilor în asigurări – agenți de asigurare și brokeri de asigurare,
- Se creează cadrul pentru acțiunea Dreptului de stabilire și libertatea de a presta servicii ale asigurătorilor,
- Se reglementează la un nou nivel aspectele financiare , inclusiv de raportare și control , pentru asigurători.

Bibliografie:

1. Legea nr. 236/2018 privind distribuția de asigurări
2. Lege nr. 132 din 31 mai 2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudiciile produse terților prin accidente de vehicule și tramvaie
3. Lege nr. 213/2015 privind Fondul de Garantare a Asiguraților
4. Lege nr. 237/2015 privind autorizarea și supravegherea activității de asigurare și reasigurare
5. Lege nr. 246/2015 privind redresarea și rezoluția asigurătorilor
6. Legea nr. 272/2013 pentru modificarea și completarea OUG nr. 98/2006, a OUG nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului și a Legii nr. 32/2000 privind activitatea de asigurare și supravegherea asigurărilor
7. LEGE nr. 260 din 4 noiembrie 2008 privind asigurarea obligatorie a locuințelor împotriva cutremurelor, alunecărilor de teren sau inundațiilor
8. Legea nr. 304 din 13 noiembrie 2007 pentru modificarea și completarea Legii nr. 136/1995 privind asigurările și reasigurările în România

*Бронін О.В. к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ВПЛИВ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Загальновідомо, що одним з основних інструментів, якими центральні банки впливають на рівень інфляції, є ключова процентна ставка. Для Національного банку України, гаранта цінової стабільності в країні, це облікова ставка. В умовах війни інфляція суттєво зростає, і це цілком зрозуміло. Основними чинниками є грошова емісія для фінансування дефіциту бюджету, руйнування виробництва, значні втрати робочої сили, порушення логістичних ланцюгів постачання, скорочення пропозиції товарів і послуг, збільшення витрат бізнесу, негативні ефекти енергетичного терору. Але чи правильні рішення були прийняті для «керування інфляційними процесами»? Які наслідки вони мають для економіки країни під час війни?

Оцінюючи ретроспективно, зазначимо, що передумови для підвищення облікової ставки дійсно були: у квітні 2022 року інфляція прискорилась до 16,4% у річному вимірі, у травні - продовжила зростання до 18,0%. В теорії жорстка монетарна політика повинна призводити до стримування інфляційних процесів, захисту гривневих доходів та заощаджень громадян, зниження девальваційного тиску на валютному ринку. Тому Правління Національного банку України 2 червня 2022 року ухвалило рішення кардинально підвищити облікову ставку з 10 до 25% річних. Але життя в черговий раз доводить, що іноді теорія і практика розходяться.

Наразі очевидно, що за шість місяців дії такого високого рівня облікової ставки інфляцію так і не вдалося приборкати (у листопаді 2022 року споживча інфляція в річному вимірі зросла до 26,5%, а за підсумками року очікується 31%), натомість реальна економіка зазнала чимало негативних наслідків.

Оскільки до облікової ставки прив'язані операції Національного банку з регулювання ліквідності банків, то вартість кредитів

рефінансування, які залучають банки від «кредитора останньої інстанції», збільшилась до 27%, а доходність депозитних сертифікатів НБУ, в які банки розміщують надлишкову ліквідність, – зросла до 23% річних. Відповідно, ряд банків, які брали кредити рефінансування під 9% річних і інвестували ці кошти в ОВДП під 11-12% річних, опинились на межі банкрутства, а найвигіднішим фінансовим інструментом на ринку стали депозитні сертифікати. Банки почали активно, навіть у збиток, продавати ОВДП, достроково погашати кредити рефінансування, і стрімко нарощувати обсяг інвестицій у депозитні сертифікати (з червня виріс на 280 млрд. грн., з 163 до 443 млрд. грн.).

В результаті, величезні кошти фактично не працюють на економіку. Кредитування корпоративного сектора в силу багатьох причин практично зупинено. Роздрібне споживче кредитування заморожено. Банки не зацікавлені інвестувати в ОВДП, і тягар фінансування дефіциту державного бюджету ліг на плечі Національного банку. З іншого боку, реальні процентні ставки за гривневими вкладами залишаються від'ємними, що призвело до зменшення обсягу строкових депозитів фізичних осіб на 15 млрд. грн., з 321 до 306 млрд. грн.) і переорієнтування попиту населення на готівковий валютний ринок.

Таким чином, радикальне підвищення облікової ставки не досягло, по-суті, жодної з поставлених цілей. Динаміка зростання індексу споживчої інфляції не уповільнилась, натомість ситуація у сфері банківського кредитування погіршилась, на депозитному ринку відтік коштів, а темпи девальвації національної валюти залишаються високими. Тому, на нашу думку, необхідно вже на наступному засіданні Комітету з монетарної політики Національного банку розпочати цикл зниження облікової ставки.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Національний банк України», № 679-XIV.
2. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи. - Затверджено Постановою Правління Національного банку України від 17.09.2015 № 615.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.

Varchenko O.M. Doctor of Economic Sciences, Professor
Varchenko O.O. Doctor of Philosophy, assistant.
Department of Finance, Banking and Insurance,
Bila Tserkva, National Agrarian University
(Bila Tserkva, Ukraine)

STATE REGULATION OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE

Державне регулювання страхового ринку України

To determine the foundations of state regulation of insurance activity in Ukraine, it is first of all necessary to investigate the existing scientific approaches to the definition of this concept.

For example, Vovchak O. states the fact that the main goal of state regulation of insurance activity is to ensure that insurers generate a sufficient amount of funds, at the expense of which they will be able to fulfill their obligations to policyholders under any circumstances [1]. In turn, Sobol R. foresees several aspects of state regulation of insurance activity, namely: establishing norms and requirements for the functioning of insurance companies, the use of a financial mechanism in the regulation of insurance business, as well as control over the implementation of the legislation of Ukraine by the subjects of the insurance market [2].

The reasons for the existence of state regulation of insurance markets provide for the creation and provision of financial security to all insurance market participants. Let's consider the main problems that arise at this stage:

1. Insufficient capitalization of most domestic insurance companies and their inability to insure large risks;
2. Necessity settlement negative effects, connected from the occurrence of man-made accidents, nuclear conflicts, etc.;
3. Ensuring the transparency of the functioning of the insurance market, legality activities of insurance companies and support of market information openness.

State regulation of the activities of insurance companies should be based on principles that will ensure its efficiency and transparency, promote the development and profitability of insurers, and protect consumers of insurance services. Among the main principles, the principle of efficiency,

justice, legality, adequacy, independence, transparency and balance can be singled out. Also, state regulation of insurance activity is carried out with the help of methods, forms and tools that constitute the mechanism of state regulation of insurance activity.

It is customary to distinguish two main groups of methods of state regulation: direct and indirect methods. Direct methods regulate the insurance market through the direct influence of the subject of regulation on the object (legal and administrative methods of regulation). In turn, indirect methods can affect the insurance market indirectly, through the influence on other areas of the economy (taxation of preferential and currency regulation, creation of proper conditions for investment) [3].

It is worth noting that in Ukraine state regulation of insurance activity is carried out with the help of a number of normative legal acts, the main ones of which are the Laws of Ukraine "On Insurance", the Economic Code of Ukraine, the Civil Code of Ukraine, "On Compulsory Civil Liability Insurance of Owners of Transport means" and others.

The insurance market of Ukraine is an important component of the successful functioning of the country's economy as a whole. Despite some changes in the development of the insurance market of Ukraine, it is still at the stage of formation and is characterized by the existence of a number of problematic issues, the solution of which must be carried out through the active participation of the state. During an economic downturn, government regulation is an extremely necessary tool to get out of the crisis and at the same time protect the interests of insurance consumers.

The main areas of improvement of the state regulation of insurance activities in Ukraine should be the improvement of the legal framework, the creation of favorable conditions for the development of investment activities, the development of self-regulation of the market, the implementation of information campaigns among the population to stimulate the development of voluntary insurance. It is important to create appropriate economic conditions for the development of the insurance market through the improvement of the socio-economic situation in the state. The task of state regulation of insurance activity should be both the protection of the rights of consumers of insurance services and the provision of appropriate conditions for the functioning of insurance companies.

References:

1. Vovchak O. D. Insurance case. K.: Znannia, 2019. 391 p.
2. Sobol R. G. The essence of state regulation of insurance activity in Ukraine. State construction.2009. 1. URL :http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_15
3. Fedorova N. O. State regulation of insurance activities in Ukraine. Public administration and national security. 2019. No. 1. URL: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2019-1-4856>.

УДК 368

*Внукова Н.М., д.е.н., професор
кафедри митної справи та фінансових послуг,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця
(м. Харків, Україна)*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія в Україну сколихнула світові фінансові ринки, які дуже потерпають від волатильності та інфляції. Це комплексна загроза для всіх компаній, і зокрема для тих, що надають фінансові послуги, зокрема, виникли панічні реакції ринків капіталу. Ринок небанківських фінансових послуг – це важливий фінансовий фронт. У Європі ризик стагфляції зріс, і ринки уважно стежать за наступними кроками центральних банків у всьому світі. Співробітник AGCS вважає, що страховики очікують, що американські фінансові установи проведуть повне списання своїх інвестицій у росії та Україні протягом 2022 фінансового року і, можливо, пізніше, оскільки остаточний результат конфлікту залишається невизначеним [4].

Яким є потенційне майбутнє страхового ринку очима НБУ – це підтримка страхового ринку, зокрема, у напрямі зниження ризику миттєвої ліквідності, для забезпечення стабільності на ринку нормативи не "пом'якшуються". У страховиків, які не виконували обов'язкові фінансові нормативи у довоєнний період зростають ризики невиконання поточних зобов'язань та виходу з ринку. Регулятор також опрацьовує

можливості розширення переліку дозволених транскордонних операцій перестраховування [1]. У повоєнні часи планується залучення страховиків до пріоритетних напрямів розвитку економіки, зокрема, будівництва, сільського господарства, вантажних перевезень, іпотечного фінансування та кредитування, лізингових операцій, інформаційних технологій та інвестицій. Очікується розвиток особистого страхування. Створюватимуться передумови для широкого впровадження медичного страхування. Щодо кількісних перспектив розвитку страхування, то у вересні 2022 року діяло 139 страховиків ризикових видів страхування, один покинув ринок, 13 лайфових компаній, у жовтні 2022 залишилось 137 страховиків, ще два покинули ринок [2]. За оцінками експертів найбільш розповсюджені види страхування під час військового стану є обов'язкове автостраховування ОСЦВ, туристичне (медичне) страхування, договір страхування майна, «Зелена картка» для виїзду за кордон на авто, добровільне автостраховування КАСКО.

Для виявлення зацікавленості темою страхування під час воєнного стану зроблено оцінку ситуації з використанням інструменту Google Trends [3], який дозволяє у просторі і часі визначитися з попитом на той чи інший термін. На 15 листопада 2022 року визначено за останній рік по Україні попит на термін страхування, який виявився стійким і зростає, відзначено деяке падіння на початок березня 2022 року, але далі попит відновився. Цікавим є регіональний розподіл пошукових запитів – це Тернопільська, Хмельницька, Львівська області, що підкреслює переміщення споживачів страхувальників у воєнний час до Західної України та за кордон.

Висновок: високі ризики воєнного стану показали суттєве погіршення фінансового стану учасників ринку фінансових послуг. Відбувається втрата страхових портфельів страховиків, відмова від діючих договорів через відсутність коштів у страхувальників, втрата активів (основних засобів, грошових коштів) через руйнування. Ризики накопичуються, отже, внутрішніх інструментів для їх подолання не так багато, потрібна підтримка світових фінансових ринків.

Список використаних джерел:

1. Савчук С. Ринок небанківських фінансових послуг після війни URL:<https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/25/687455/>
2. Фінансовий ринок у цифрах. URL:<https://bank.gov.ua/ua/news>

3. Google Trends – руководство как пользоваться. URL: <https://livepage.pro/knowledge-base/google-trends.html>
-invasion-impacts-financial-services.html

4. Ukraine invasion - potential impacts for financial service companies URL: <https://www.agcs.allianz.com/news-and-insights/expert-risk-articles/ukraine>

УДК 336.77

*Вербовенко І.В., магістрантка,
Жарікова О.Б., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

Управління кредитним портфелем необхідно розглядати як із теоретичної точки зору (понятійно-категоріальний апарат), так і з практичної (розробка нових та поліпшення існуючих моделей, алгоритмів розрахунку кредитного ризику та інструментів управління ним).

Розглянемо теоретичні основи побудови системи управління кредитним портфелем банку. Перш за все, управління кредитним портфелем вимагає чіткого розуміння економічної сутності цього поняття, функцій, принципів та методів управління. Варто виділити декілька підходів, що використовуються у науковій літературі щодо визначення сутності кредитного портфелю банку:

– кредитний портфель як сукупність банківських операцій кредитного характеру;

– кредитний портфель як сукупність кредитів, класифікованих за певними ознаками, особливо за рівнем ризику та доходністю;

– кредитний портфель як складова банківських активів, що потребує особливих управлінських рішень та проведення виваженої кредитної політики банком;

– кредитний портфель як результат діяльності з надання кредитів;

– кредитний портфель як складова державної кредитної політики

та ін.

Кредитний портфель банків не варто розглядати тільки як звичайну сукупність кредитів, необхідно акцентувати увагу на значенні кредитного портфелю у здійсненні кредитної політики банку, що, у свою чергу, є важливою складовою його загальної стратегії розвитку.

Підсумовуючи вищенаведені трактування, можна узагальнити, що кредитний портфель банку – це сукупність наданих банківських кредитів, класифікованих на основі різних критеріїв (розмір кредиту, ступінь ризику, термін функціонування, типи позичальників та ін.), сформованої з метою отримання відповідного рівня доходу та забезпечення платоспроможності банківської установи при прийнятному рівні кредитного ризику, що не суперечить кредитній політиці банку.

Управління кредитним портфелем – важлива складова загального менеджменту банку. Цей процес розглядається як скоординована сукупність дій у сфері розробки та реалізації кредитної політики, організації кредитного процесу шляхом безпосереднього впливу на кредитний портфель для досягнення стратегічних цілей діяльності банку [2].

Основною метою управління кредитним портфелем банку є досягнення оптимального співвідношення між ризиком та прибутковістю, що супроводжують кредитну діяльність банку з урахування місії та стратегії розвитку банку. Тобто управління кредитним портфелем банку зводиться до мінімізації ризику та максимізації прибутку банку залежно від типу кредитної політики.

Основні та додаткові принципи управління кредитним портфелем банку подані на рисунку 1 [5].

Базові функції управління кредитним портфелем банку можна розподілити на три великі групи [3; 4]:

- інформаційно-аналітична – відображає можливості банку при формуванні кредитного портфеля відбирати раціональні напрями застосування кредиту і прогнозувати їх розвиток на перспективу;

- оптимізаційна – дає банку можливості постійно удосконалювати структуру кредитного портфелю, визначати рівень його захищеності та оперативно розробляти заходи щодо мінімізації кредитного ризику;

- забезпечення диверсифікації кредитного ризику – дозволяє банку покращити показники своєї діяльності та зміцнити фінансову стійкість та надійність.

Рис. 1. Принципи управління кредитним портфелем банку

Систематизуючи етапи управління кредитним портфелем банку, варто виділити наступні:

- аналіз ринку банківського та небанківського кредитування;
- розробка кредитної політики банку та вибір методів ціноутворення на кредитні продукти;
- формування кредитного портфелю банку;
- оцінка ризиків кредитного портфелю;
- моніторинг кредитного портфелю;
- оцінка ефективності кредитного портфелю банку.[6]

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://privatbank.ua/>

2. . Островська Н.Л. Моніторинг в системі управління кредитною діяльністю банку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Н.Л. Островська; ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України. – К. : [Б. В.], 2014. – 23 с.

3. Литовченко О.Ю. Узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності управління кредитним портфелем банку [Електронний ресурс] / О.Ю. Литовченко, В.Л. Бадулін. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2011/Economics/1_95281.

doc.htm.

4. Бугель Ю.В. Управление кредитным портфелем коммерческого банка в рыночных условиях господарювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Ю.В. Бугель; Тернопільський національний економічний університет Міністерства освіти і науки України. – Тернопіль : [Б. В.], 2009. – 22 с.

5. Гребеник Т.В. Управление качеством кредитного портфеля коммерческого банка в период посткризисного развития: диссертация на соискание ученой степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / Т.В. Гребеник; Федеральное государственное образовательное бюджетное учреждение высшего профессионального образования «Финансовый университет при Правительстве Российской Федерации». – М. : [Б. И.], 2014. – 214 с.

6. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності: підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 599 с.

*Phd.ec. Ghenadie Ciobanu, senior researcher,
National Institute for Scientific Research
in Labour and social Protection, INCSMPS,
ARTIFEX University from Bucharest,
(Bucharest, Romania)*

ORIENTATION OF PRIVATE COMPANIES ON SOCIAL RISK INSURANCE

Орієнтація приватних компаній на страхування соціальних ризиків

Consolidarea pietei asigurarilor a permis orientarea societăților private pentru asigurarea riscurilor sociale și s-a reflectat în apariția și dezvoltarea sectorului pensiilor private , a asigurarilor private de sanatate și în modificarea cadrului de supraveghere a pietei financiare nebankare. Aceste evoluții au permis consolidarea integrării la nivel european.

Aparitia si dezvoltarea sectorului pensiilor private

România a adoptat strategiei pe piloni , elaborata de Banca Mondiala, pentru protejarea persoanei fizice impotriva riscului de pierdere a venitului ca urmare a procesului natural de imbatranire precum si a bolilor si accidentelor, pentru a reforma sistemul public de pensii (pilon I).

In acest sens s-a reglement:

a) Legea 411/2004 privind fondurile de pensii administrate privat (pilon II) – devine functionala in mai 2008,

b) Legea 204/2006 privind pensiile facultative (pilon III) - sistemul funcționează din iunie 2007,

c) Legea nr. 1/2020 privind pensiile ocupaționale.

Asigurarile private de sanatate

Reglementarea posibilitatii de a incheia asigurari voluntare de sanatate s-a facut prin Legea 95 / 2005, dar evolutiile au fost lente. In tabelul 2 sunt prezentate aspecte semnificative ale dezvoltarii acestui sector în ultimii ani.

Tabelul 2.

Evolutia asigurarilor private de sanatate

Anul	Nr. de contracte in vigoare la sfarsitul perioadei	Nr. de contracte noi incheiate in perioada de raportare	Prime brute subscrise Mil. lei	Indemnizatii brute platite mil. lei
2017	275.904	320.329	208,65	104,67
2021	382.261	456.193	496,96	280,88

Se remarca atat cresterea numarului de contracte de asigurare și a volumului primelor de asigurare brute subscrise.

Modificarea cadrului de supraveghere a pietei financiare nebancaire

Principalele actiuni in acest domeniu au vizat asigurarea corespondentei modificarilor institutionale din Romania cu cele din UE.

Modificările la nivelul UE au fost un raspuns la criza financiara din 2008. La nivel European s-a decis: crearea unui sistem de suprav. microprudential și macroprudential asociat autorităților europene si naționale. In acest sens, au fost înlocuite comitetele de suprav. la nivel european cu autorități de supraveghere, cum se arată mai jos.

Tabelul 3.

Modificari instituționale la nivel european

Comitetul european de	Autoritatea
Supraveghere bancară (CEBS)	Bancară Europeana (ABE/ en.EBA)
Control al asigurarilor și pensiilor ocupaționale(CEIOPS) Reglementare a piețelor de valori mobiliare (CERS)	de Asigurări și Pensii ocupaționale (profesionale, fr.) (AEAPO/en. EIOPA) de Supraveghere a piețelor financiare (en. ESMA)

Pentru a se alinia modificarilor la nivel european, în România s-a înființat (2012) Autoritatea de Supraveghere Financiară (A.S.F.) ca autoritate administrativă autonomă, de specialitate, cu personalitate juridică, independentă, autofinanțată. Mod de constituire : preluarea și reorganizarea tuturor atribuțiilor și prerogativelor Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare (C.N.V.M.), Comisiei de Supraveghere a Asiguraților (C.S.A.) și Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private (C.S.S.P.P.). Astfel s-a realizat transpunerea Directivei 2010/78/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 noiembrie 2010.

Consolidarea integrării la nivel european s-a materializat într-un cadru nou pentru colaborarea dintre Autoritatea de Supraveghere Financiară din România și Autoritatea Europeană (EIOPA). S-a procedat la modificarea legislației în domeniul asigurărilor comerciale prin transpunerea directivelor europene . S-au înregistrat progrese în protecția consumatorilor de produse și servicii financiare.

Concluzii

Aspectele prezentate mai sus demonstrează complexitatea și dificultățile transformării unei economii centralizate în economie de piață, bazată pe concurență. Piața asigurărilor din România a cunoscut mari transformări care s-au realizat prin modificarea, în etape, a cadrului legal și instituțional. Aceste transformări vor genera, în timp, creșteri ale activității de asigurare.

Bibliografie:

1. Legea privind asigurarea obligatorie a locuințelor
2. Lege nr. 432/2006 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 189/2005 pentru stabilirea unor măsuri privind vehiculele rutiere înmatriculate
3. Legea nr.113/2006 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 201/2005 pentru modificarea și completarea Legii nr. 32/2000 privind societățile de asigurare și supravegherea asigurărilor
4. LEGE nr. 313 din 10 noiembrie 2005 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2005 privind înființarea, organizarea și funcționarea Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private
5. LEGE nr. 283 din 5 octombrie 2005 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 61/2005 pentru modificarea și completarea Legii nr. 136/1995 privind asigurările și reasigurările în România
6. LEGEA nr. 698/2005 privind pensiile facultative
7. LEGEA nr. 698/2005 privind pensiile facultative

*Глонті В., д.е.н., професор,
Батумський державний університет
імені Шота Руставелі
(м. Батумі, Грузія)
Зелениця І., незалежний дослідник
(м. Київ, Україна)*

РИЗИК ВІЙНИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Збройні конфлікти в сучасному світі негативно впливають на економіку. У світі близько 200 країн і в кілька разів більше етнічних, національних і племінних груп. Держави та групи мають власні інтереси та цілі. Джерела збройних конфліктів ми можемо шукати в економічних, політичних чи ідеологічних факторах [1]. Сучасним прикладом проблеми може бути війна в Україні, яка підриває почуття безпеки громадян і впливає на функціонування страхового ринку. Станом на 1 вересня 2022 року на ринку працювало 140 страховиків, з них 13 компаній зі страхування життя [2]. А до п'ятірки найбільш затребуваних видів страхування під час війни увійшли: ОСЦПВВНТЗ, «Зелена карта», автокаско, страхування подорожуючих за кордон, добровільне медичне страхування.

На жаль, фактично призупинено надання послуг з перестраховування, що підвищує бізнес-ризик для українських страховиків.

У договорах страхування повинно бути зазначено, чи є настання страхового випадку внаслідок воєнних дій підставою для виплати страхового відшкодування. Як правило, військові дії, заворушення та подібні ситуації вважаються виключеннями відповідальності страховика за збитки, що випливають із договорів страхування.

«Зелена карта» стала рушійною силою підтримки страхового бізнесу, адже значна частина громадян, які виїхали за межі України, почали її купувати. За час війни продажі цього виду страхування зросли на 76%. Загалом у першому півріччі 2022 року в Україні 44% страхових премій (7,6 млрд грн) припало на автостраховування (ОСЦПВВНТЗ, «Зелена карта», автокаско).

З 2 березня МТСБУ спростило систему оформлення «Зеленої карти» та знизило вартість цієї страховки [3]. Також запроваджено онлайн-реєстрацію полісів «Зелена карта» шляхом формування відповідних pdf-файлів (електронний поліс). З 1 вересня 2022 року страховики-повні учасники МТСБУ почали укладати електронні договори міжнародного страхування. У перші дні функціонування електронної «Зеленої карти». Понад 60% договорів міжнародного страхування укладається у цифровій формі [4].

Максимальні суми виплат за ОСЦПВНТЗ з 1 липня 2022 року в Україні підвищились і становлять до 160 тис. грн. на 1 потерпілого за завдану майнову шкоду і до 320 тис. грн. на 1 потерпілого за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю[5].

До 24 квітня асистанські компанії, які організують медичну допомогу за кордоном, просили українців самостійно покривати витрати на лікування. Система діяла за принципом: плати сам і звертайся до страховика для отримання компенсації.

Нині вся Україна тримає свій фронт. Страховий бізнес прагне максимально підтримати економіку країни, зберегти штат, популяризувати страхові продукти [6], розвивати страхову культуру [7], адже в основі страхування та страхового маркетингу лежить ідея людських потреб, в першу чергу базової – безпеки [8].

Одним із вирішальних факторів успішної адаптації страховиків стала диджиталізація [9, 10], яку вони активно розвинули під час пандемії. Інформування клієнтів здійснюється в телеграм каналах, соцмережах, чатах тощо. Окрім постів про страхові продукти та роботу компанії, страховики з перших днів війни запускали пости з порадами з психологічної підтримки, а також оперативно інформували про будь-які зміни у сфері автострахування європейських країн. Фокус був зроблений на інтереси клієнта, сприяв запуску нових продуктів, певний відсоток від продажу яких йде до благодійних фондів.

Список використаних джерел:

1. Polinkevych O., Trynchuk V., Klapkiv Y. (2022). Ekonomiczne konsekwencje wojny na Ukrainie dla świata, [w:]: Economic, social & legal aspects of enterprise management context of the political & economic crisis. Scientific editors Monika Dobska, Ryszard Kamiński. Poznań, 227-241.

2. Bank (2022). *The National Bank summarized the results of the insurance market in the first half of 2022.* <http://surl.li/drsta>

3. Ck (2022). *What is the "Green Card" policy and how to issue it?*. <http://surl.li/cnsvp>
4. Mtsbu (2022). *The electronic "Green Card" is quickly gaining popularity among Ukrainian car owners*. <http://surl.li/duiks>
5. Epravda (2022). *The NBU has increased the limits of insurance payments for "autocivilka"*. <http://surl.li/duikf>
6. Horyslavets, P., Plonka, M., Trynchuk, V. (2018). Experience marketing and its tools in promoting the insurance services. *Innovative Marketing, 14(1)*, 41-48.
7. Василенко Л., Тринчук В. (2003). Історично-економічні передумови виникнення страхового маркетингу. *Страхова справа, 1*, 89-93.
8. Ротова Т., Тринчук В. (2004). Культура страхування. *Страхова справа, 4*, 28-30.
9. Тринчук В., Табахарник О. (2021). Insurtech: сучасні тренди ринку автострахування України, [w:]: Сучасні проблеми бухгалтерського обліку та фінансів: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 23–24 листопада 2021 р. Київ: НУХТ, 106–108.
10. Філатов К., Тринчук В. (2022). Особливості розвитку INSURTECH, [w:]: Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»: матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції, (м. Київ, 8 грудня 2021 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 227-229.

УДК 336.77

*Голованьова А.А., магістрантка,
Файчук О.В., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЗВИТОК КРЕДИТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Кредитний ринок є вирішальним елементом фінансового ринку. Це безпосередньо впливає на фінансову систему України та сприяє економічному розвитку країни. Сьогодні в контексті внутрішньополітичних та економічних проблем в країні, а також з

урахуванням зовнішніх факторів, у тому числі оголошення війни з боку Російської Федерації, призвело до падіння кредитного ринку.

Потрібно відмітити, що неефективність кредитного ринку проявляється

передусім завдяки існуванню недосконалості функціонування вагової його складової – банківської системи. Адже кредитні ринки повинні забезпечити ефективне розподілення коштів для розвитку економіки країни загалом.

Дослідженням проблем кредитування, становлення і розвитку кредитного ринку займались багато вчених, зокрема проблемам функціонування банківського кредитування присвятили свої праці: О. Барановський, О. Васюренко, О. Вовчак, С. Глущенко, Н. Гребеник, Б. Івасів, О. Заруба, О. Карасик, О. Кириченко, Ковальова, Б. Пшик, Н. Рогожнікова, М. Савлук та інші.

Сучасний стан кредитного ринку характеризується збільшенням впливу на банківську систему, активною монетарною політикою, наявністю проблемних заборгованостей, постійне зростання відсоткових ставок на споживчі кредити, згорання діяльності кредитних установ та інші. Станом на кінець 2020 року на кредитному ринку 80% займають банківські установи, а активи банків займають 51,6% ВВП, що є досить низьким показником. При цьому відбувається ущільнення фондового ринку, валютного, іпотечного та міжбанківського кредитування [1].

Фінансовий сектор в Україні, сьогодні потребує кардинальних змін, як у правовому так і в організаційному полі. Функціонування кредитного ринку України на сучасному етапі потребує розроблення напрямів оптимізації з метою подальшого його розвитку та удосконалення.

Що стосується перспектив діяльності кредитних спілок на кредитному ринку України, то вони відіграють важливу роль у підвищенні доступності фінансових послуг для широких верств населення та рівня його фінансової грамотності і є дієвим інструментом зростання економічного добробуту населення [2]. Не дивлячись на те, що активи кредитних спілок в порівнянні з загальними активами банків є досить незначні – всього 0,4%, ці фінансові установи обслуговують значну кількість членів кредитних спілок і мають перспективу до подальшого зростання. Оптимізація діяльності кредитних спілок, яку запроваджує Національний банк України в майбутньому буде сприяти

розширенню переліку послуг, підвищенню доступності послуг кредитної спілки, наявності власного центру фінансової інтеграції, застосуванню нових інструментів підтримки ліквідності та кредитоспроможності кредитних спілок.

Національним банком України розроблена модель майбутнього регулювання ломбардного ринку. Відповідно до цього, нова модель регулювання ринку кредитування ломбардами має забезпечити функціонування діяльності ломбардів на засадах прозорості, доброчесності ринкової поведінки та захисту прав споживачів з урахуванням особливості бізнес-моделі ломбардів [3].

Отже, можна зробити висновок, що перспективним напрямом розвитку кредитного ринку є не лише банківська сфера, а й розвиток небанківських фінансових установ.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. 111 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: 109 <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266>
3. Умови і ризики банківського сектору України в 2020 р [Електронний ресурс]-Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2020-02.pdf?v=4

УДК:368

*Гребенюк Т. А., студентка,
Жарікова О. Б., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Дослідження стану страхового ринку України базується не лише на його функціях, а й на поточній діяльності суб'єктів страхування та їх діагностиці основних показників їх діяльності. Саме страхування в

сучасному вимірі є одним із стратегічних орієнтирів економічного спрямування не лише для накопичення фінансових ресурсів, а й для їх перетворення в інвестиції.

Оскільки страховий ринок займає одне з домінуючих місць в економіці країни, необхідно дослідити розвиток страхового ринку та сформулювати реалізацію ефективної стратегічної політики забезпечення страхової діяльності в Україні.[1]

У міру посилення процесу інтеграції та глобалізації з'явилися монополізація та концентрація капіталу. Міжнародний страховий ринок знаходиться під сильним впливом світових економічних процесів. Страхування можна розглядати як прибуткову діяльність, яка є додатковим джерелом наповнення державного бюджету. Рівень розвитку страхового ринку є одним із основних показників оцінки ефективності бізнес-середовища.[3]

Розширення страхового бізнесу сприяє створенню нових робочих місць, прискорює впровадження інновацій, а також закладає основу економічної стабільності та пом'якшує наслідки глобальних ризиків. Українська страхова галузь характеризується конкуренцією у сфері страхування ризиків, тоді як сфера страхування життя характеризується високим ступенем монополізму. Для аналізу поточного стану страхового бізнесу необхідно простежити сучасні тенденції розвитку міжнародного страхового ринку.[2]

По-перше, він характеризується зміцненням зв'язків і взаємодії, прискоренням глобальної інтеграції, глобалізацією страхового ринку. Як наслідок, є кілька страховиків, які мають тенденцію до великих страхових послуг і премій.

Таблиця 1

Кількість страхових компаній у 2015 – 2021 роки

Кількість страхових компаній	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Загальна кількість	361	310	294	281	233	210	156
в т.ч. СК "non-Life"	312	271	261	251	210	190	143
Частка non-life страховиків, %	86,43	87,42	88,78	89,32	90,13	90,48	91,66
в т.ч. СК "Life"	49	39	33	30	23	20	13
Частка страхування життя, %	7,35	7,84	6,71	7,91,	8,72	11,10	8,33

Зменшення кількості страхових компаній є особливістю сучасного страхового ринку України. В таблиці 1 відображено кількість страхових компаній у 2015-2021 роки.[6]

Однією з характеристик функціонування страхового ринку є динамічна зміна чистих і валових премій. Чисті премії розраховуються як валові премії мінус частка премій, сплачених перестраховикам-резидентам. На рисунку 1 наведено динаміку обсягів чистих та валових страхових премій у 2015-2021 роки.[4]

Наявність ефективного страхового ринку є важливою умовою підвищення добробуту людей та сталого економічного зростання. [5] Динаміка основних параметрів за останні роки свідчить про зростання страхового ринку. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні спрямований на дотримання вимог страхового законодавства України, ефективний розвиток страхових послуг, запобігання банкрутству страхових компаній та захист інтересів страхувальників.

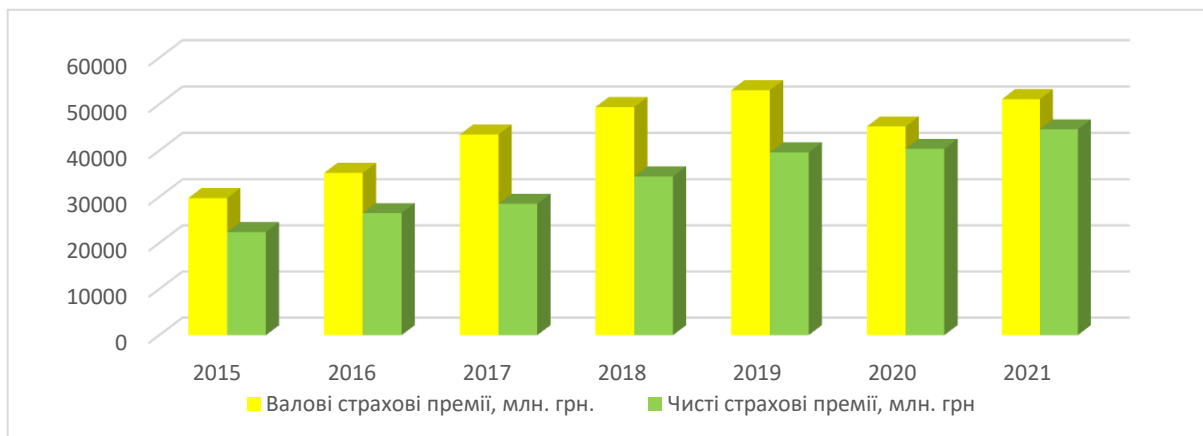

Рис.1 Динаміка обсягів чистих та валових страхових премій у 2015-2021 роки.

Отже, результати дослідження вказують на недосконалість сучасного стану українського страхового ринку, що призвело до поступового скорочення кількості всіх його учасників. Український страховий ринок перебуває на стадії становлення, поступово адаптуючись до вимог європейського та світового ринків. Для покращення цієї ситуації вітчизняним страховим компаніям необхідно запозичити іноземний страховий досвід та трансформувати власні бізнес-моделі, зокрема: вдосконалити державний механізм регулювання діяльності страхових компаній, адаптувати страхове законодавство до світових стандартів, запровадити новітні технології страхування та новітні стандарти якості обслуговування.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В.Д. Новітні тенденції та протиріччя на страховому ринку України / В.Д. Базилевич //Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2019. – Вип. 133. – С. 5-8.

2. Малікова І.П. Оцінка концентрації страхового ринку України, її зв'язок з процесами монополізації та конкуренції / І.П. Малікова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2017. – Вип. 23. Частина 3. – С. 76-79.

3. Мних М. В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика: підручник К.: Знання України, 2019.

4. Підсумки діяльності страхових компаній України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.forinsurer.com.ua>.

5. Пурій Г. М. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. Ефективна економіка. 2018. No 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6609>. DOI:10.32702/2307-2105-2018.10.58

6. Офіційний сайт Національного банку України /-Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>

УДК 368

*Drahan O.O. PhD in Economics, associate professor
Department of Finance, Banking and Insurance,
Prisjazhnyuk N.M. Candidate of veterinary sciences,
associate professor,
Department of ichthyology and zoology,
Bila Tserkva, National Agrarian University
(Bila Tserkva, Ukraine)*

THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE DURING THE PERIOD OF MARTIAL STATE

Страховий ринок України в період воєнного стану

The insurance market is a certain social conglomerate where insurance protection is provided within the framework of socio-economic legal relations under a sales contract.

In the conditions of the armed aggression of the Russian Federation

against Ukraine and the introduction of martial law on the territory of Ukraine by Presidential Decree No. 64/2022 of February 24, 2022, the study of the domestic insurance market directly through the prism of the present acquires significant relevance.

The basic regulation of the process of providing insurance services in Ukraine is carried out in accordance with the Law of Ukraine "On Insurance" No. 85/96-BP dated 07.03.1996 (current edition dated 03.08.2022), which defines the forms, norms and principles of creating the insurance market and insurance and protection concepts that can be applied to legal entities and individuals. It should be noted that, according to the official website of the Verkhovna Rada of Ukraine, from 01.01.2024, the specified normative legal act will lose its validity - it will be replaced by the Law of Ukraine "On insurance" No. 1909-IX dated November 18, 2021, which is planned to increase the transparent capitalization stability of the insurance services market in Ukraine [2]. It is necessary to conclude whether similar changes are possible in the war and post-war period, respectively.

So, as early as April 2022, the National Bank of Ukraine (NBU) reported that insurers (companies) began to report on a decrease in the share of insurance payments. In addition, about 10% of the total number of insurance companies on the Ukrainian market did not report on the economic and financial results of their own activities. About 2% provided information regarding the suspension of insurance payments to customers during martial law. At the same time, 90% of insurance companies reported on the continuation of insurance activities on the territory of Ukraine. Analysis of information from the NBU regarding the insurance market under martial law allows us to identify its key problems: decrease in client turnover; de-actualization of retail during insurance; deferred payment and contractual trends from the client base of insurers [2].

Associated organizational problems of the activities of insurance companies during martial law, according to the NBU report outlined above, relate to difficulties with personnel (organizational-correspondence aspect: access to office premises, original data/documentation/contracts, etc.) and related restrictions on the activities of companies (activity "online" due to increased risk and the corresponding loss of customer flow, proportional to the pre-war). [2].

In the light of today, however, the deregulation of the NBU market and certain "holiday trends" in domestic insurance should be noted. In such

conditions, as the newly elected Chairman of the National Bank of Ukraine A. Pyshtnyy rightly observed, stable economic indicators are demonstrated by companies with a decent "insurance portfolio" – that is, client-insurance shares. It is worth emphasizing that currently (3rd quarter of 2022) the tendency towards the decline of the insurance market of Ukraine has slowed down somewhat: the reason is the "adjustment" of insurance companies to remote methods of loss regulation, concepts of increasing their own financial liquidity (bank assets), as well as — investment in military bonds, support of state bodies and the Armed Forces of Ukraine [3].

The above analysis of the trends of the insurance market of Ukraine in the conditions of martial law made it possible to draw certain conclusions. Thus, the problems of the domestic insurance market – decreasing customer flow, lack of "insurance retail", non-payment of insurance premiums – can be overcome by de-mining the role of the National Bank of Ukraine as a regulator of the insurance market of Ukraine. The key aspect is the status of insurance activity as an economically derived source of filling the state budget of Ukraine.

References:

1. Law of Ukraine "On Insurance" No. 1909-IX dated November 18, 2021 (effective from January 1, 2024). — Information of the Supreme councils—Regime. access :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
2. Orlova, V. The NBU spoke about the situation on the insurance market in Ukraine during the war withyah. — UNIAN,2022. — Access mode: <https://www.unian.ua/insurance/v-nbu-rozpovili-pro-situaciyu-na-rinku-strahuvannya-v-ukrajini-pid-chas-voyennogo-stanunovini-ukrajini-ta-svitu-11783865.html>.
3. Mind. The decline of the Ukrainian insurance market slowed down in the third quarter. — Mind, 2022. — Mode of access :
<https://mind.ua/news/20249269-padinnya-strahovogo-rinku-ukrayini-upovilnilosya-u-tretomu-kvartali>.

*Євенко Т.І.,
к.е.н., викладач економічно-облікових дисциплін,
ВСП «Бобровицький фаховий коледж імені
О. Майнової НУБіП України
(м. Бобровиця, Україна)*

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ СТРАХОВИКА

В умовах актуальних економічних реалій рівень фінансової безпеки є вагомим показником розвитку страхового ринку, фінансової системи та держави в цілому. Потреба в гарантуванні фінансової безпеки страховика як складової економічної безпеки, допомагає формуванню дієвої системи захисту громадян, суб'єктів господарювання та держави, що є актуальним питанням сьогодення.

Фінансова безпека є складовою економічної безпеки, яка характеризує стан захисту життєво важливих інтересів держави, регіонів, підприємницьких структур та громадян у фінансовій сфері від дії певних негативних чинників та загроз фінансового характеру. Основними критеріями фінансової безпеки є достатність фінансових ресурсів, їх збалансованість та ліквідність, які дають можливість на нормальне існування та розвиток зазначених суб'єктів економічного життя.

Сутність фінансової безпеки страхового ринку розкривається в забезпеченні фінансово стійкої діяльності страхових компаній та запобіганні настанню загроз, які вплинуть на їх функціонування в конкретному періоді часу та з урахуванням динаміки розвитку страхового простору. В цілому, фінансову безпеку страховика можна охарактеризувати як комплекс взаємопов'язаних факторів, які визначають стан його функціонування, результативність діяльності і перспективи розвитку.

Для того, щоб отримати більш ширше уявлення про фактори, які впливають на фінансову безпеку страховика, а також можливі варіанти їх прояву, було проаналізовано джерела їх виникнення та основні взаємозв'язку між ними (рис.).

З точки зору джерел виникнення, першочергово всі фактори впливу на фінансову безпеку страховика можна поділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішніми визначають ті фактори впливу, які зумовлені

характером і станом розвитку макросередовища. До таких факторів відносять кризові явища на світових фінансових ринках, зменшення рівня платоспроможності населення та суб'єктів господарювання, посилення конвергентних процесів, загострення соціально-політичної ситуації в країні тощо.

Проявами внутрішніх факторів впливу на фінансову безпеку страховика є певні випадки банкрутства страхових компаній; здійснення протиправних дій як страховиками, так і страхувальниками; зміна підходів до визначення маржі платоспроможності страхових компаній. Внутрішні загрози на страховому ринку виникають внаслідок неефективного фінансового менеджменту в межах страхових компаній, неврівноваженої тарифної політики, незбалансованого розміщення страхових резервів за термінами і напрямками.

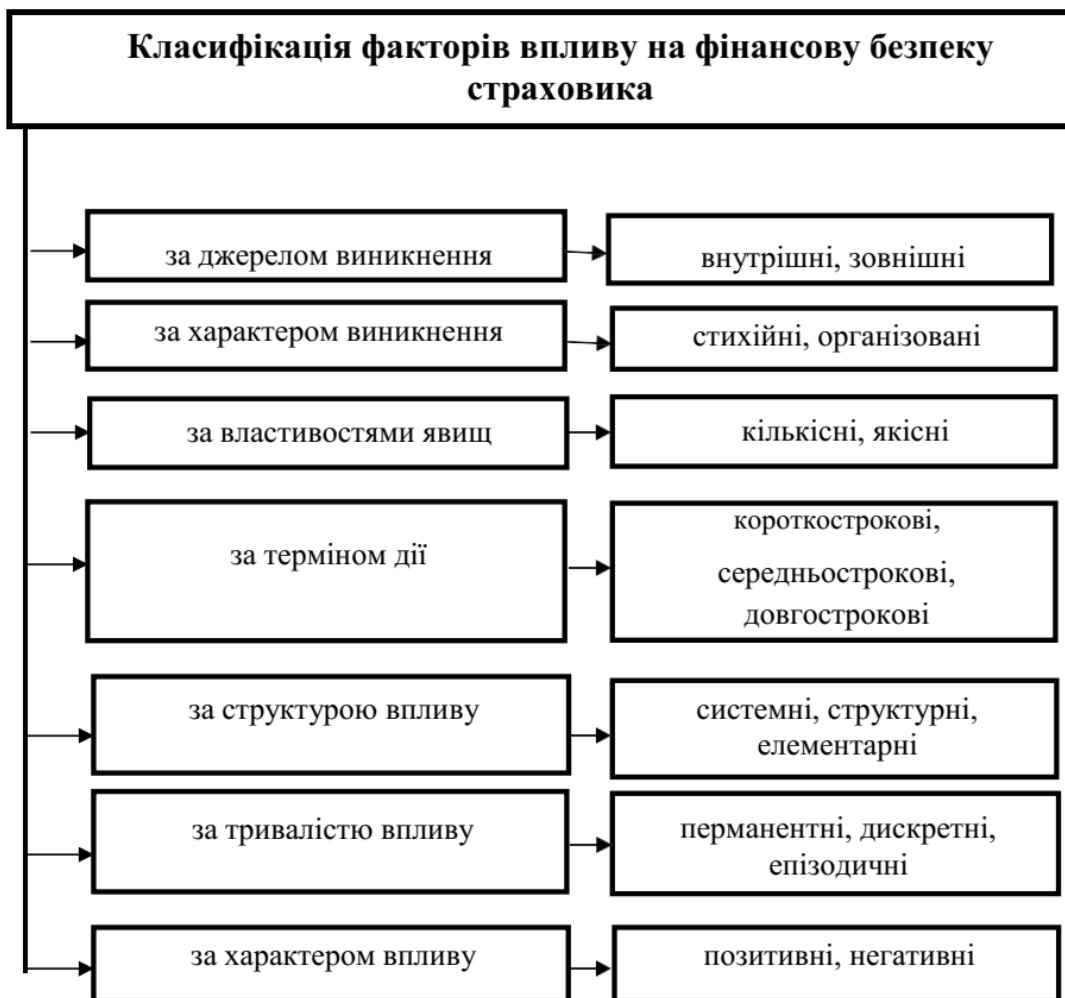

Рис. Класифікація факторів впливу на фінансову безпеку страховика

Залежно від характеру виникнення виділяють стихійні та

організовані фактори. Стихійними визначають ті фактори, які проявляються внаслідок впливу інших факторів та не залежать від дій суб'єктів страхового ринку. У свою чергу, дія організованих факторів проявляється в прорахованих вчинках суб'єктів страхового ринку.

Для визначення факторів впливу на фінансову безпеку страховика, їх необхідно розділити на якісні та кількісні. До кількісних факторів відносять: розмір страхових виплат, обсяг премій, який належить перестраховикам, частка іноземного капіталу в сукупному розмірі статутних капіталів страхових компаній. Якісні фактори впливу виражаються в підвищенні довіри населення до страхових компаній, покращенні якості надання страхових послуг, наявності бар'єрів входу та виходу з ринку для суб'єктів господарювання тощо.

За структурою впливу фактори можна поділити на системні, структурні та елементарні. Системними визначаються ті фактори, які водночас мають вплив на всі елементи з яких складається страховий ринок. Вплив структурних факторів на безпеку ринку охоплює функціонування окремих підсистем, а саме страхових компаній, прямих та непрямих страхових посередників. А елементарні фактори включають функціонування окремих елементів страхового ринку – страхову компанію, страхового агента, страхового брокера та страхувальника.

За тривалістю впливу на фінансову безпеку страховика, можна умовно розмежувати перманентні, дискретні та епізодичні фактори. Особливістю перманентних факторів є їх постійний вплив на функціонування страхового ринку протягом визначеного періоду. Дискретні фактори впливу виражаються в сезонності страхових виплат, коливанні дохідності цінних паперів у рамках здійснення інвестиційної діяльності страховими компаніями. Епізодичні фактори – це важко прогнозовані надзвичайні ситуації, які суттєвим чином впливають на стан страхового ринку.

Наявну сукупність факторів, які визначають стан фінансової безпеки страховика, можна умовно поділити на позитивні та негативні. До чинників, які сприятливо впливають на функціонування страхового сектору, можна віднести: підвищення професійного рівня суб'єктів страхового ринку, підвищення капіталізації страхових організацій, удосконалення його інфраструктури, перехід компаній на міжнародні стандарти обліку та складання звітності тощо.

До негативних факторів, які загрожують фінансовій безпеці

страховиків, можна віднести: залежність від іноземних джерел фінансування, розширення каналів відтоку фінансових ресурсів за кордон; нестабільна макроекономічна ситуація в країні та в світі; системні зміни в нормативно-правовому регулюванні страхового сектору; дефіцит надійних фінансових інструментів для інвестування.

Слід також відмітити, що страховий ринок доволі часто використовується для зменшення розміру сплати податків в інших галузях економіки шляхом страхування та перестраховування фінансових ризиків, придбання короткострокових полісів для зменшення бази оподаткування. Наявність негативних факторів впливу вимагає детального розгляду їх джерел формування та розробки заходів щодо їх зменшення. Отже, фінансова безпека страхового ринку, виступає вагомим складовою економічної безпеки держави, націлена на фінансово стійку діяльність суб'єктів страхового ринку до внутрішніх і зовнішніх загроз. Основні загрози фінансовій безпеці страхового ринку та її суб'єктам виникають через елементи ринкового механізму, інституційну складову та елементи державного механізму. Безумовно кожна група факторів впливу на фінансову безпеку страховика має свої специфічні прояви та вимагає акцентованого наукового дослідження з метою їх мінімізації та нейтралізації.

Список використаних джерел:

1. Бондар Є.І. Фінансова безпека страхового ринку. Науковий вісник Херсонського державного університету. Херсон, 2017. № 27. С. 11-13.
2. Завора Т.М., Івашина Н.С. Фінансова надійність як умова забезпечення фінансової безпеки страхової компанії: монографія. Полтава : 2019. 289-314 с.
3. Смоляк В.А. Визначення факторів впливу на рівень фінансової безпеки страхової компанії. Ефективна економіка. Харків, 2016. № 5. С. 1-6

*Жарікова А. Л., студентка,
Жарікова О. Б., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ В ПЕРІОД ДІЙ ВОЄННОГО ЧАСУ

За півроку війни в Україні, страховий ринок не тільки вистояв, а й налагодив свою діяльність в умовах воєнного стану. Наразі ринок залишається сповненим викликів, пов'язаних із безпрецедентно складними умовами, в яких доводиться працювати страховикам, їхнім клієнтам та регуляторам.

Сьогодні більшість роздрібних страхових полісів, укладених на українському ринку, не забезпечують покриття збитків, завданих військовими діями. Покриття таких ризиків здійснюється страховиками переважно в корпоративному сегменті та обмежене через складність процесу андерайтингу, високі витрати та невелику місткість ринку Страхування та перестраховування війни в Україні та інші катастрофічні ризики. Обмежена кількість страхових компаній у світі забезпечує покриття та перестраховування військових ризиків, адже вони використовують свої особливі умови покриття. На початок війни, неможливо було перестраховатися від ризику війни і, відповідно, укласти такі поліси страхування, тому що для України війна – це вже не черговий ризик, а факт.

З метою захисту інтересів громадян, юридичних осіб та фізичних, держава розглядає різні варіанти забезпечення ефективного механізму захисту від таких ризиків. В першу чергу, необхідно змінити підхід страхових компаній до покриття таких ризиків і відповідно змінити умови страхового продукту відповідно до можливого покриття. Національний банк бере участь у пошуку шляхів вирішення цієї ситуації. Одним із таких механізмів є створення спеціального фонду або фонду відшкодування на державному рівні за участю коштів донорів та страхових компаній. Як свідчить успішний міжнародний досвід,

створення таких фондів можливий на засадах державно-приватного партнерства. Важливим викликом ринку є виконання зобов'язань перед клієнтами за полісами добровільного медичного страхування, особливо в районах, де ведуться активні бойові дії та на тимчасово окупованих територіях. Проте можна з упевненістю сказати, що на шостому місяці війни в Україні страховий ринок витримав випробування.

У зв'язку з цим багато страхових компаній запровадили можливість надавати медичні консультації онлайн у важкодоступних місцях. На початку війни Нацбанк рекомендував страховикам спростити порядок розгляду випадків з ознаками страхового шахрайства. Зокрема, страхові компанії мають надавати перевагу електронним документам та копіям необхідних документів. Використання дистанційних методів вирішення страхових випадків стає засобом забезпечення виконання зобов'язань страховика у сфері добровільного медичного страхування.

У відносно спокійних районах страховики можуть швидко перелаштувати свої бізнес-процеси відповідно до вимог воєнного часу та надавати послуги добровільного медичного страхування.

Щодо страхування за кордоном можна стверджувати, що за часів воєнного часу був страх українців виїхати за кордон, щоб уникнути війни. Українські страхові компанії, розуміючи труднощі комунікації та логістики, з початку війни надали можливість евакуйованим підписувати страхові поліси онлайн, саме міжнародні «автоцивілки» («Зелена карта»), туристичний страховий поліс. Також на початку війни велика кількість страхових компаній скасувала обмеження щодо вимоги щодо перебування страхувальників на території України під час оформлення договору. Крім того, багато страхових компаній розширили перелік послуг для клієнтів за кордоном – можливість дистанційно продовжити термін дії туристичних полісів та полісів КАСКО, зареєструвавшись на сайті та оплативши доставку банківською картою.

Метою надійного захисту, а також підтримки національного страхового ринку Національний банк рекомендує громадянам України, які виїжджають за кордон на власних автомобілях, придбати поліс «Зелена карта» в українських страхових компаніях. Сьогодні такі поліси можна оформити, в тому числі онлайн, як на короткі терміни до 60 днів, так і на більш тривалий термін.

Війна вдарила по кишенях багатьох українців. З метою кращого фінансового захисту українців банк з 1 липня 2022 року збільшив розмір

загальнодержавного страхування за полісом обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників дорожнього транспорту. Це особливо актуально в умовах високих цін на автозапчастини та комплектуючі. При цьому вартість споживчого поліса істотно не зросла. Крім того, збільшено максимальний розмір страхового відшкодування за пошкодження майна потерпілого у справі "Європротокол" до 80 тис. грн. Йдеться про оформлення документів про ДТП без участі уповноважених працівників Національної поліції України. Це дозволяє багатьом постраждалим у ДТП отримати страхові гроші без виклику на місце ДТП представників Нацполіції, які часто беруть участь у захисті країни під час воєнного стану.

Національний банк України продовжує роботу над розробкою нової редакції Закону України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників дорожніх транспортних засобів". Це дозволить застосувати механізм захисту потерпілих у ДТП відповідно до вимог законодавства ЄС. Таким чином збільшиться обсяг страхування, удосконалиться система відшкодування збитків потерпілим, буде більше впроваджено електронні технології, закріплено страхові та інформаційні функції Страхового бюро автомобільного (транспортного) України (МТСБУ). Крім того, буде упорядкована система корпоративного управління МТС, а також покращено державний нагляд за цим видом страхування.

Найбільшим викликом в умовах тривалої війни є планування кроків з розвитку страхового ринку, а саме:

1. Залучення страхових компаній до участі у забезпеченні ризиків у пріоритетних напрямках економічного розвитку у сфері будівництва, сільського господарства, енергетики, відновлення інфраструктури, логістики, вантажних перевезень, іпотечного кредитування, лізингу, інформаційних технологій та інвестицій.

2. Зростання індивідуального страхування та створення передумов для широкого поширення медичного страхування шляхом фінансування вторинної та третинної медичної допомоги з переходом на державне замовлення послуг у закладах охорони здоров'я.

3. Зміна покриття, розширення покриття та включення поточних ризиків, а саме військових.

4. Імплементация основних положень нового Закону України «Про страхування» з початку 2024 року. Цей закон системно змінить

регуляторний підхід до визначення та оцінки страхового ринку, сприяючи вдосконаленню та розвитку страхового ринку.

5. Розробка нових нормативно-правових актів та внесення до них змін, які сприятимуть новій ідеології регулювання страхового ринку.

Список використаних джерел:

1. Страховий ринок: сучасні виклики в умовах глобалізації : V Міжнар. науковопрактичн. семінар, 18-19 травня 2017 р. м. Львів [матеріали] /; За ред. Сич О.А.: Львів: ЛНУ, 2017. 194с.

2. Л. Бурбель. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні.

URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market/insurance>

3. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pid-chas-diyi-voyennogo-stanu-rinok-strahuvannya-prodovjuje-pratsyuvati--rezultati-opituvannya>.

УДК 338:14.330.341.2

*Жуков Іван студент,
Пащенко О. В. к.е.н., доцент
кафедри економічної теорії,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РІВЕНЬ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Тіньова економіка залишається однією з найсуттєвіших загроз для економічної безпеки держави, що створює перепони для реалізації ефективної економічної політики, реалізації соціальних програм і позначається на міжнародному іміджі країни.

Тіньова економіка притаманна будь-якій економічній системі. У різних країнах її рівень відрізняється. У розвинених країнах, наприклад, в Австрії, Франції, Великобританії в тіні знаходиться від 8 до 15% економіки, в країнах, що розвиваються – до 30 відсотків. Повністю її викоринити неможливо, але можливо зменшити її масштаби і ліквідувати найбільш небезпечні для суспільства наслідки. Дослідженням цього явища займаються не одне десятиліття економісти, соціологи та

політологи. Поняття «тіньова» походить від фізичного явища виникнення тіні від світла, тобто тіньова економіка є відображенням легальної економіки. Тому економічні закони діють не лише в легальній, а й у тіньовій економіці. Вона не є ні сектором, ні певною частиною легальної економіки, вона може існувати в будь-якому секторі легальної економіки, тісно переплітаючись із ним [1]. Тіньова економіка – це складне соціально-економічне явище, що є сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але аморальних економічних відносин між суб'єктами економічної діяльності з приводу отримання прибутку шляхом приховування доходів й ухилення від сплати податків [1]. Тіньова економіка має три складові: неформальну, приховану і підпільну (кримінальну) економіку. Неформальну економіку утворюють нерегламентовані виробництво товарів і надання послуг; прихована економіка – це легальне виробництво та продаж необлікованих товарів і послуг; підпільна (кримінальна) економіка – заборонені види діяльності (корупція, наркоторгівля тощо). Суб'єкти тіньової економічної діяльності – це суб'єкти (підприємці), що прагнуть до максимізації вигоди. Відмінність між суб'єктами легальної та тіньової економічної діяльності полягає в ступені вірогідності бути покараними за девіантну поведінку.

Із становленням незалежності України саме економіка стала каталізатором глибоких системних змін, формування та становлення “паралельної” економіки в країні [2]. Незаперечним фактом є те, що тіньова економіка має об'єктивні причини для свого існування та розвитку. Неможливо ігнорувати явище тіньової економіки, адже в Україні – це не лише економічна проблема, це – “хвороба суспільства”, що складає деструктивну та дестабілізаційну силу та має негативний вплив на різні сфери суспільного життя [2].

Тіньовий сектор в Україні протягом 2018-2021 рр. коливався в межах 28-36 відсотків. Проте показники тіньового сектору не можна вважати статистичними, вони відносні й неточні, адже характеризують вузькі сегменти і фактичної статистики немає. А їх приблизна оцінка може бути лише орієнтиром для відстеження динаміки змін прихованої економіки. Показник тіньової економіки в Україні не можна назвати критичним – він співмірний з даними по деяких країнах Східної Європи, наприклад, Болгарія, Хорватія і країни Балтії (23% -30%). У Данії та Швеції в тіні знаходиться 12% і 13% економіки. В ЄС в середньому

рівень тіньової економіки становить 18% ВВП. У США, Японії, Канаді цей показник в межах 6-10 відсотків, у Швейцарії – 8,2%, Франції – 12,9%, Німеччині – 14,3%, Італії – 23,4%, Польщі – 26,6%, Туреччині – 30,4%, Болгарії – 34,2% [3, 4]. Безпечним вважається рівень "тіні" не більше 15 відсотків [4]. Критичний же рівень тінізації економіки, за якого держава втрачає контроль над економікою – це 30-35 відсотків [4].

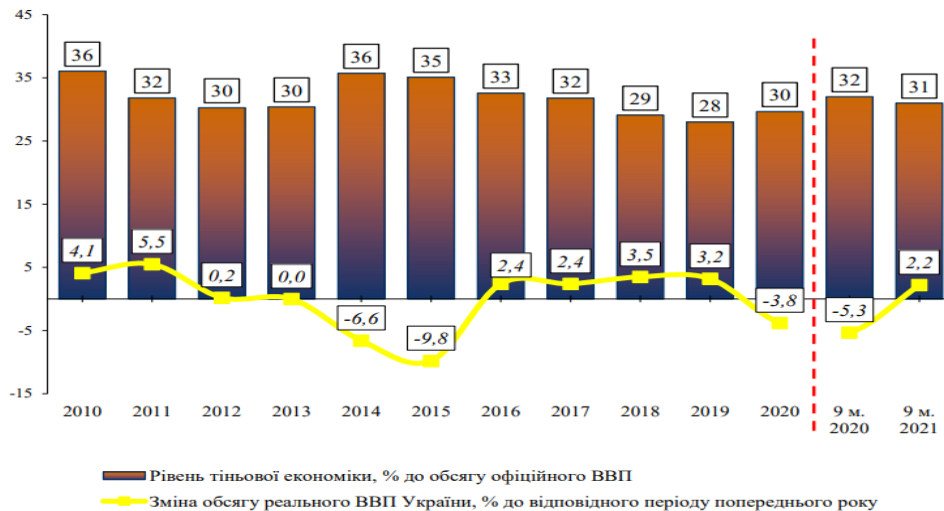
Тіньові операції є практично у всіх сферах діяльності – у транспортній, у будівництві, нерухомості, у роздрібній та оптовій торгівлі, у сфері фінансових послуг. Але часто в умовах низького рівня соціального забезпечення та високого оподаткування тіньовий сектор допомагає виживати населенню з невеликим достатком. Адже, наприклад, продаж пиріжків на базарі, автоперевезення, ремонтні послуги, якщо вони надаються приватно, теж відносяться до тіньової економіки. Незважаючи на те, що "тінь" знижує бюджетні надходження, в екстремальних ситуаціях вона допомагає вирішувати проблеми з дефіцитом товарів або послуг, стримуючи таким чином інфляцію. Забезпечення ринку України паливом приватними трейдерами в останні місяці відбувалося теж за тіньовими схемами [4]. Із рис.1 видно, що рівень "тіні" зростає в кризові періоди при падінні ВВП [4]. Чим вищий рівень тінізації економіки – тим більше негараздів у суспільстві, соціальних конфліктів та нестабільності. Це порушує спроможність держави ефективно надавати послуги й підтримувати верховенство права, негативно впливає на вітчизняний бізнес-клімат та сталість соціально-економічного розвитку.

Причинами переходу економіки у "тінь" є:

- недосконалість законодавства, передовсім податкового. Ідеться, зокрема, про надмірний податковий тиск (завищені податкові ставки та завелику кількість податків), заплутані (непрозорі) механізми адміністрування (нарахування) податків, несправедливе надання податкових пільг наближеним до влади бізнесменам тощо;

- також недосконалість судової системи;

- корупція у системі державного управління. Корупція – це асоціальне явище, суть якого полягає в комерціалізації державними посадовими особами їхніх функціональних обов'язків;

Рис. 1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП) і темпи приросту/зниження рівня реального ВВП (у % до відповідного періоду попереднього року)
Джерело: розрахунки Мінекономіки

- суто людські вади (жадібність, правове невігластво тощо);
- низький рівень захисту прав власності, в тому числі і інтелектуальної, фондового ринку.

Наведення порядку у всіх цих сферах може призвести до створення комфортних умов роботи бізнесу з задовільним рівнем прибутковості і за таких умов він може вийти з "тіні".

На сучасному етапі тінізації економіки країни розвиток соціальних процесів набуває некерованого характеру, що призводить до значних соціальних деформацій: стрімкого соціального розшарування, збідніння широких верств населення, різкого зменшення офіційної зайнятості та зростання безробіття, падіння народжуваності, скорочення тривалості життя та збільшення смертності населення, особливо у працездатному віці, від'ємне міграційне сальдо, що свідчить про неприйнятність умов життєдіяльності для значних груп населення тощо. Наслідком цього може бути все більша руйнація науково-технічного та інтелектуального потенціалу суспільства, негативна зміна соціальної психології та ментальності, зростання соціально-політичної напруженості, яка породжує зневіру в майбутнє України та сприяє активізації сепаратизму, що загрожує територіальній цілісності держави.

Тому до основних напрямів боротьби з тінізацією економіки можна віднести: зменшення податкового навантаження; оптимізація процедури повернення ПДВ; застосування відкритих публічних тендерних процедур у закупівлях державних та комунальних підприємств; максимальне розмежування держави й бізнесу; реформування судової та правоохоронної системи; побудова ефективної

державної програми боротьби з організованою злочинністю; вдосконалення моделі електронного урядування; стимулювання поширення безготівкових розрахунків; підвищення прозорості діяльності фінансових регуляторів; розбудова ефективної системи повернення з-за кордону коштів та активів, отриманих злочинним шляхом; впровадження податку на виведений капітал; реформування митних органів тощо [3].

Список використаних джерел:

1. Кіржецький Ю.І. Тіньова економіка та напрями її подолання в Україні: монографія. – Львів: Ліга-Прес, 2013. – 198 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream>
2. Тіньова економіка в Україні: стан, тенденції, шляхи подолання: аналіт. огляд / [упоряд.: С. С. Чернявський, В. А. Некрасов, А. В. Титко та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 152 с
3. https://lb.ua/blog/olena_moshenets/523843_rozvitok_ekonomiki_osv_ita_proti.html
4. Ближче до світла. Як вивести економіку України з тіні в умовах війни <https://www.rbc.ua/ukr/news/blizhe-svetu-vyvesti-ekonomiku-ukrainy-teni-1655737514.html>
УДК 336.748.12

UDC 368.03:336.76

Zubchenko V.V.

*PhD in Economics, associate professor
Department of Finance, Banking and Insurance,
Bila Tserkva, National Agrarian University
(Bila Tserkva, Ukraine)*

INSURANCE COMPANIES ON THE FINANCIAL SERVICES MARKET OF UKRAINE

Страхові компанії на ринку фінансових послуг України

On the national financial market, insurance organizations consistently occupy leading positions among other representatives and are inferior only to the banking sector. The most common representatives of the insurance market are insurance companies, which undertake for a certain fee to indemnify the

loss caused by an insured event or to pay the insured amount to the insured or other persons specified in the contract, and at the same time receive profits (losses). Insurers, as subjects of the financial market, can carry out core (insurance) and non-core activities (investment, financial, other). At the same time, in the information system, each type of activity generates its own financial result, since insurers receive funds from the implementation of all types of activity and bear the corresponding costs. In this way, compliance with the principle of accrual accounting and matching of income and expenses is ensured. The domestic practice of insurance companies of Ukraine shows that most insurers have a wide network of branches in the country and place their main offices in regional centers [1].

Insurance companies that are active participants in the domestic market of financial services are exposed to various factors of the external and internal environment.

The insurance market as a component of the financial market of the country is closely related to the production sphere, as well as the standard of living of the population. It is the growth of the population's well-being and the positive development of the country's economy that contribute to the activity of insurance companies. It is worth noting that in today's economic conditions, insurance is the branch of Ukraine's economy that has had a stable, significant annual increase in the volume of services provided in recent years. But even without taking into account the significant growth of the insurance market, this industry ensures the redistribution of a small part of the GDP. The market of insurance services of Ukraine has a number of problems, among which: first, low interest in insurance, which arises as a result of low solvency of the population and

mistrust in the activities of insurance companies; secondly, imperfect legal regulation, especially regarding mandatory types of insurance. It is also worth noting that a large number of insurance companies practically do not yet work according to global and European standards, and domestic insurance legislation does not meet international requirements, including the European Union.

In order to increase the role of insurance companies in the financial market, it is necessary to strengthen insurance activities by increasing the demand for insurance services by increasing the level of transparency of the insurance market and insurance companies, creating a single database of insurers and registers of independent intermediaries. It is also important to

create a centralized database of fraud in the insurance market, which would be available to all insurers. It is necessary to develop a modern insurance structure, develop uniform rules of activity for insurance intermediaries, improve financial indicators of insurance activity and strengthen financial security in the insurance market by obliging insurance companies to gradually introduce a risk management system. It is also necessary to stimulate the development of investment activities of insurance companies, primarily in the real sector of the economy [3].

The practical implementation of the proposed recommendations will make it possible to bring the legislative provision of insurance activities closer to European standards, to activate the insurance, financial and investment activities of insurance companies, as well as to strengthen financial security in the financial market. Therefore, the elimination of negative factors of the development of the insurance industry will contribute to the development of the insurance market, which, in turn, will make it possible to form a market financial environment that will significantly reduce the level of risk and activate the activities of the population and entrepreneurs in the financial sector, mobilize significant financial resources for investment projects and contribute to the development financing mechanism through the financial market.

The insurance market of Ukraine has a number of problems, it is justified that at the current stage of development, the state policy regarding the development of the insurance market of Ukraine should be comprehensive and implemented on the basis of strategic goals, which are focused on improving tax regulation and legislative support, developing measures to improve the investment activities of insurers, strengthening financial security of the market.

References:

1. Bilyk O.I., Khim M.K. State and private insurance. Theory and practice: study guide. Lviv Polytechnic, 2019.232p.
2. On insurance: Law of Ukraine dated 07.03.1996 No. 85/96-BP (as amended) URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. Hnydiuk I., Romanovska Yu. Insurance market of Ukraine: the realities and problems of development Collective monograph. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2018. P. 154-162

*Кармазіна Д.С., магістрантка,
Аврамчук Л.А., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах війни монетарний режим інфляційного таргетування в Україні перестає бути ефективним інструментом для стримування росту цін. Монетарна трансмісія здатна передавати імпульси монетарної політики лише тоді, коли працюють підприємства та їх виробничі зв'язки, банківське кредитування відіграє помітну роль в бізнес-активності та ціноутворенні, а рівень добробуту населення дозволяє йому реагувати на зміни процентних ставок та коригувати на їх основі свою споживчу поведінку. Натомість з початком війни немонетарні чинники суттєво посилити свій вплив на інфляційну динаміку в Україні. Загострення проблем безпеки та логістики призвели до випереджаючого зростання цін на продукти харчування, ліки, паливо, транспортні послуги. [2]

Вагомим чинником було також погіршення інфляційних очікувань (рис.1.). Крім високої поточної інфляції (інфляційні очікування в Україні значною мірою адаптивні), погіршення очікувань було зумовлене посиленням девальваційного тиску на готівковому ринку.

Рис.1. Інфляція очікування на 22.10.22р., %
Джерело: [1]

Також чинник "курс гривні до іноземних валют" став найвагомим у формуванні цінових очікувань для більшості секторів економіки. (рис.2).

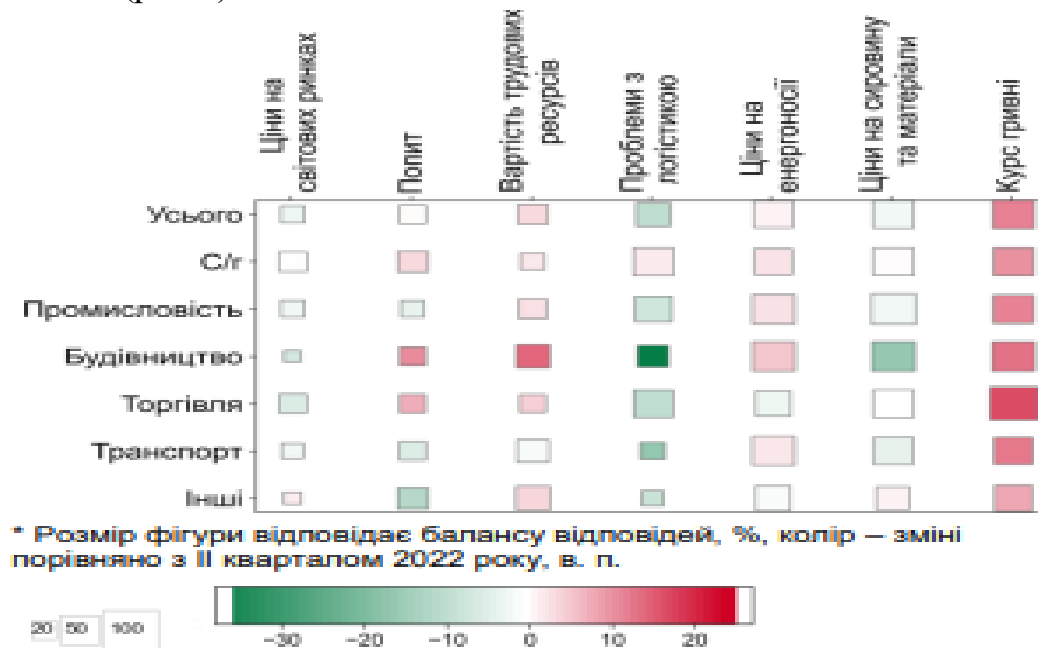

Рис. 2.Оцінки респондентів щодо найбільш впливових чинників, які зумовили очікування щодо зростання цін на їхні товари та послуги у III кварталі 2022 року

Зміна курсу гривні та інші наслідки війни призвели до посилення фундаментального інфляційного тиску у III кварталі 2022 року (базова інфляція у вересні досягла 20.4% р/р). Насамперед стрімко пришвидшилося зростання цін на товари, які переважно є імпортними або мають значну частку імпорту в собівартості. (рис.3)

Рис.3.Ціни попиту на основі с/г фуражні товари, експорт, тис. грн./т

Водночас проблеми з експортом і зберіганням врожаю призвели до різкого зменшення закупівельних цін на зернові та олійні.

У результаті стрімко сповільнилися темпи подорожчання олії. До початку війни економіка України зазнавала впливу таких немонетарних чинників інфляції як зростання світових цін на енергоносії та інші сировинні товари, епідеміологічні втрати, запровадження ринкового ціноутворення в енергетиці. Зокрема, у лютому 2022 року річне зростання цін промислових товарів досягло рекордного за останні 27 років значення – 66%, в т. ч. послуги електро-, газо- та теплопостачання подорожчали в 2,5 разу, вартість сирової нафти і природного газу – в 2,1 разу, кам'яного вугілля – в 2,3 рази, продуктів нафтоперероблення – в 1,6 разу, продукції хімічної промисловості – в 1,5 разу.

В Україні інфляція значною мірою також є імпортованою, адже в довоєнній національній економіці імпорт газу, нафти та нафтопродуктів становив майже 45% від внутрішнього використання; енергоносії склали 9% в структурі споживчого кошика населення та 13% в структурі проміжного споживання економіки.

Отже, колосальні втрати соціального капіталу та виробничого потенціалу обумовлюватимуть характер післявоєнної поведінки населення та бізнесу в Україні. В таких умовах поспішне повернення до повноцінного режиму інфляційного таргетування призведе до пригнічення ділової активності, обмеження приросту виробництва, консервування високого рівня безробіття. При цьому глибинні проблеми інфляції, на нашу думку, залишатимуться нерозв'язаними.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. *інфляційний звіт_липень 2022 року*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q3.pdf (дата звернення : 15.10.2022).

2. Данилишин Б. Інфляційний процес. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/513069_inflyatsiyni_protsezi_ukraini_i_sviti.html (дата звернення : 15.10.2022).

*Козловський Є.В., магістр,
Мамчур Р.М., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЗНАЧЕННЯ РИНКУ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Згідно з Законом України «Про страхування» «страхування – правовідносини щодо захисту страхових інтересів фізичних та юридичних осіб (страховий захист) при страхуванні ризиків, пов’язаних з життям, здоров’ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням, з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі, у разі настання страхових випадків, визначених договором страхування, за рахунок коштів фондів, що формуються шляхом сплати страхувальниками страхових премій (платежів, внесків), доходів від розміщення коштів таких фондів та інших доходів страховика, отриманих згідно із законодавством» [1].

Воєнний стан не є підставою для звільнення від виконання страховою компанією своїх зобов’язань, однак це підстава для застосування інституту форс-мажору, якщо страховий випадок стався в період дії воєнного стану.

Безумовно, в умовах воєнного стану страховики зіткнулися зі значними викликами. Обсяги продажів усіх страхових компаній в Україні суттєво знизилися проте за результатами опитування НБУ переважна більшість страховиків продовжує свою діяльність, налагоджує процеси виплати страхових відшкодувань та укладає нові договори враховуючи інститут форс-мажору. Згідно з ним, шкода, завдана у результаті бойових дій, не визнається страховим випадком, проте в інших ситуаціях страхові компанії виплачують страхове відшкодування у звичайному порядку [2].

Варто зазначити, що в умовах невизначеності функціонування страхового ринку полегшує економічну діяльність, оскільки особи, які

піддаються ризику, готові сплачувати справедливу премію, щоб забезпечити компенсацію понесених збитків чи втрат у разі настання певної події у майбутньому. Це дозволяє деяким особам займатися діяльністю, пов'язаною з вищим ризиком, пропонуючи більші, ніж очікувалося, доходи від продуктивності, які вони не могли б отримати в іншому випадку.

Ринок страхових послуг за своєю сутністю є вкрай важливим елементом ринкової інфраструктури і фінансової системи держави в цілому та набуває особливої ваги в умовах викликів і загроз, оскільки страховий сектор зменшує невизначеність і вплив великих втрат через заохочення нових інвестицій, інновацій та стимулювання конкуренції [3]. Страховики у процесі провадження своєї діяльності стимулюють акумулювання капіталу і налагодження механізмів його залучення і перетворення в інвестиційні ресурси, які можуть бути вкладені у національну економіку, таким чином активізуючи реальний сектор економіки і сприяючи соціально-економічному зростанню [4].

Успішний розвиток страхового ринку в кризових умовах напряму

залежить від рівня диверсифікації страхових послуг, підвищення їх конкурентоздатності, популяризації серед населення через нові канали реалізації страхових послуг, а також створення умов, за яких якомога більша кількість страхових компаній могла б продовжувати свою діяльність та надавати страховий захист.

В умовах введення воєнного стану в Україні згідно з Законом України «Про правовий статус воєнного стану» [6] переважна більшість страхових компаній продовжують працювати, надаючи своїм клієнтам можливість уточнення інформації за відповідними цілодобовими гарячими лініями. Страховики повідомили про режим і порядок роботи на своїх сайтах, соціальних сторінках, використовуючи чат-боти для консультування, що стало можливим завдяки впровадженню цифровізації нашою країною. На сайті або сторінці страхової компанії страхувальник може в режимі онлайн повідомити про страховий випадок та надіслати електронні документи, фото, відео, копії необхідних документів, якщо доступ до оригіналу не можливий.

Виходячи з цього можна стверджувати, що функціонування страхового ринку та оперативне реагування на його потреби в умовах викликів і загроз забезпечує додаткові фінансові гарантії населенню і

бізнесу, сприяє збереженню соціальної стабільності та максимальному узгодженню економічної, соціальної, гуманітарної та інших складових національної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. №1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
2. Комеліна О.В., Онищенко С.В., Матковський А.В., Пугач О.А. Економічна безпека держави: оцінювання та стратегічні орієнтири забезпечення: монографія. Полтава: ПНТУ, 2013. 202 с.
3. Антонів Р. Страхування під час війни. Економічна правда. 2022. URL :<https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/14/685760/>
4. Feyen E., Lester R., Rocha R. What drives the development of the Insurance sector? 2021. URL : <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/3339?show=full>.
5. Фесенко Н.В. Стан та перспективи функціонування страхового ринку України в умовах глобалізації. Економіка та держава. 2019. №8. С. 28-34. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/8_2019/7.pdf.
6. Про правовий статус воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

УДК 338.242.021

*Козуб Єлизавета студентка,
Пащенко О. В., к.е.н., доцент
кафедри економічної теорії,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СПОЖИВЧИЙ КОШИК УКРАЇНЦЯ

Нині складно визначити раціональний набір споживчих товарів та послуг, який спроможний задовольнити мінімальні потреби населення. Тому для цього формується споживчий кошик, який включає набір продуктів, товарів і послуг для задоволення цих потреб, на одну людину, виходячи з її віку, без урахування індивідуальних потреб [1]. Споживчий

кошик – це набір товарів і послуг, необхідних для задоволення першочергових потреб людини, без яких вона обійтися не може. Він складається з таких наборів: продукти харчування, непродовольчі товари та послуги для основних соціальних і демографічних груп населення. За вартістю цього набору визначається прожитковий мінімум, і як наслідок – мінімальна зарплата, пенсія, обсяг соціальної допомоги, формування бюджету України та місцевих бюджетів. Вміст споживчого кошика пересічного українця регулюється Постановою Кабінету Міністрів України № 780 від 11.10. 2016 р. (раніше – Постанови Кабінету міністрів України № 656 від 14 квітня 2000) "Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення" (таблиця на декілька сторінок). Згідно чинного законодавства України, він має переглядатись кожні 5 років, адже змінюються ціни, економічна ситуація і смаки споживачів. Проте в дійсності для українців він не змінювався починаючи з 2000 року [2].

Поняття споживчого кошика існує у багатьох країнах світу. Ціна і національні особливості його в кожній країні свої: споживчий кошик американця нараховує 350 продуктів і послуг, француза – 507, англійця – 350, німця – 475. Український споживчий кошик нещодавно був розширений до 296 (раніше було 260) найменувань продуктів. На думку чиновників, склад кошика дозволяє українцям не голодувати, стежити за зовнішнім виглядом, більш-менш пристойно одягатися і долучатися до прекрасного – навіть врахований похід на концерт або в театр [3]. На перший погляд, усе має непоганий вигляд, якщо не уточнювати, в якій кількості та яких саме речей і продуктів «наклали» народні обранці в «кошик» середньостатистичного українця [3].

Споживчий кошик українців налічує мінімальний набір продуктів. Він не враховує сучасні потреби людини, пов'язані з технологічними, інтелектуальними, інформаційними змінами сучасного суспільства. Більш того, кошик вчорашнього дня закладає майбутні злидні нашого народу [4]. На недостатньому рівні закладені такі витрати, як оплата комунальних послуг, платне лікування, платна освіта, і ніяк не згадані потреби в особистому розвитку та відпочинку [4].

З продуктів харчування до кошику працездатного українця входять хліб пшеничний (51,1 кг на рік), хліб житній (28 кг), борошно (7,9 кг), макаронні вироби (4 кг), понад 15 кг різних круп, картопля (93,7

кг), капуста (21,9 кг), помідори (21,9 кг) та інші овочі, зокрема квашені, консервовані та сезонні (понад 50 кг), фрукти (понад 60 кг), соки (55 л), цукор (23 кг), мед (1,1 кг), кондитерські вироби (6,1 кг), соняшникова олія (5,1 л), яйця (365 штук), молочні продукти (понад 200 кг), м'ясо та м'ясні продукти (понад 60 кг, включаючи 1,5 кг сала та стільки ж балику), риби трохи більше 20 кг, лише одна 100-грамова пачка чаю, какао (365 г), сіль (3,3 кг) та пакунок лаврового листа.

Якщо розбити ці норми на дні, то вийде досить сувора картинка жорсткого заощадження. Не краща ситуація із товарами першої необхідності. До споживчого мінімуму українця на рік входять пакунок туалетного мила, а господарського – 250 г, прального порошку – 500 г, шампуню – 250 г, крем для взуття, тюбик зубної пасти, одна зубна щітка, флакон одеколону, один гребінець, рулон туалетного паперу.

Також до життєво необхідних речей до українського споживчого кошику включили вату, бинт, валідол (10 таблеток), заспокійливі в асортименті, парацетамол (10 таблеток), стільки ж анальгіну, дотаверину та активованого вугілля. В аптечці на рік ще є йод, зеленка, пластир, термометр та джгут [5].

У західних країнах Європи наш споживчий кошик, мабуть, викликав би одночасно сміх та сльози. У Франції склад кошика – показник нормального рівня життя, який щорічно змінюється. Зокрема, до кошика француза входять вино, відвідування ресторану та перукарні, а також купівля їжі для котів і собак, витрати на таксі та оренду машин. Крім того, є обов'язкові витрати на відвідування перукарні, на купівлю лаків для волосся, гелів для душу та численних косметичних засобів, а також цілих 14 найменувань квітів. Також передбачено кошти на няню для дитини, на апарати для виправлення зубів, на оренду автомобілів і проїзд у таксі, а також на їжу для котів і собак.

Англіїці у своєму кошику мають понад 700 позицій товарів та послуг. Зокрема, вони додали до мінімального споживчого кошика витрати на покупку квитків до театру, відвідування футбольних матчів, абонементи в басейн та інструменти для ремонту будинку. Окремим рядком йде навіть відвідування ресторанів і пабів.

Споживчий кошик німця складається відповідно до смаків та уподобань жителів Німеччини. При цьому враховуються різні соціальні групи: великі сім'ї з дітьми, матері-одиначки, пенсіонери, діти. Споживчий кошик німця враховує витрати на цифровий фотоапарат,

відеокамеру, сканер і лазерний принтер, прилад для вимірювання кров'яного тиску. Німець може дозволити собі замовити піцу додому, скористатися фітнес-центром або солярієм, придбати готові напівфабрикати та домашню випічку.

У США норми споживання розраховані за рівнем середньомісячної зарплати для кожного жителя. Людина з доходом в 800-900 доларів одразу отримує соціальну допомогу від держави. Набір товарів і послуг розраховується для кожного штату окремо. Якщо прожитковий мінімум не дотягує до певної точки, держава відразу виділяє дотацію, але бензин і алкоголь із цигарками туди вже не входять. Споживчий кошик американця передбачає витрати на тютюнові та алкогольні вироби, на освіту, на мобільний і комп'ютерний зв'язок.

Західна людина не боїться малювати для себе ситуації майбутнього, у яких вона більш заможна, ніж сьогодні. Для неї світ весь час ускладнюється і змінюється, а отже – постійно змінюється і зміст споживчого кошика [4]. Чим повніше кошик відображає вимоги часу, тим багатша країна. Лише українці не відчують цієї динаміки, живучи за стандартами минулого століття.

В Україні споживчий кошик тримається на прожитковому мінімумі, розмір якого залежить від стану економіки країни. Прожитковий мінімум встановлюється Кабінетом Міністрів після науково-громадської експертизи набору продуктів харчування, набору непродовольчих товарів і набору послуг. В Україні прожитковий мінімум для працездатних осіб у 2021 р. становить 2189 грн або 78 євро, у Німеччині – 646 євро, Великій Британії – 1 тис. 223 євро, Франції – 1 тис. 80 євро. У 2022 р. прожитковий мінімум становить 2481 грн або 66 євро.

Відомий у світі борець з бідністю лауреат Нобелівської премії миру професор економіки Мухаммад Юнус говорив, що бідняк – це людина, яку штучно позбавляють життєвих ресурсів і не дають реалізувати свій потенціал [4]. Так, даний вислів нині стосується українців.

Нині споживчий кошик українця викликає сміх або сльози відчаю і дуже шкода, що через непрофесійність влади ми змушені жити так. Набір продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг для основних соціальних і демографічних груп населення “нереального” нині споживчого кошика, який формує уряд, не відповідає реаліям

нашого життя, а щоб змінити його необхідний час. Ми на початку свого економічного становлення, а інші країни – вже давно такий шлях пройшли, прожили, і це дало їм можливість досягнути високих соцстандартів. Тому держава має постійно переглядати вміст споживчого кошика, щоб не мати такий катастрофічний розрив між його номінальним і реальним складом.

Тому з метою достатнього забезпечення нормального функціонування організму людини та збереження його здоров'я необхідно здійснити перегляд нормативів щодо споживчого кошика українця з урахуванням реальних цін на товари та послуги. Розрахунок споживчого кошика має враховувати: сучасні умови життя українців, розширення складу й поліпшення якості благ споживчого кошика, забезпечення належного співвідношення витрат на продовольчі та непродовольчі товари та послуги.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про прожитковий мінімум» від 20.01.2018 № 966-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.09.2016 № 780 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>
3. Споживчий кошик чи набір для виживання? novadoba.com.ua <https://novadoba.com.ua/208896-spozhyvchyu-koshyk-chy-nabir-dlya-vyzhyvannya.html>
4. *Ірина Бубякіна*. Споживчий кошик в житті населення України
5. Вино, корм для тварин та квіти: порівнюємо споживчі кошики в Україні, США та країнах Європи <https://www.slovoidilo.ua/2020/01/24/infografika/suspilstvo/vyno-korm-tvaryn-ta-kvity-porivnyuyemo-spozhyvchi-koshyky-ukrayini-ssha-ta-krayinax-yevropy>

*Коновал Н.А., магістр,
Мамчур Р.М., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ БАНКАМИ ТА СТРАХОВИМИ КОМПАНІЯМИ

В сучасному світі, при ринковій економіці, як ніколи актуальною є співпраця між банками та страховими компаніями. Актуальність обумовлена тим, що з розвитком інтернет-технологій в банківській та інших сферах, зростає і рівень шахрайства з банківськими операціями.

Страхування банківських ризиків виступає одним з найбільш необхідних і актуальних інструментів ризикового управління банку у практиці теперішньої України, бо нажаль традиційні методи управління ризиками не завжди здатні покрити збитки, що можуть виникнути в результаті діяльності банку, в той же час страхування, дозволяє у випадку виникнення ризику отримати реальне фінансове відшкодування збитків.

Важко переоцінити роль банків в системі фінансово-економічних відносин держави, адже і з минулого досвіду, та з визначень стає зрозуміло, що основним задачею банку є грамотний перерозподіл, за окрему винагороду грошових ресурсів від тих осіб, які мають їх в надлишку, до тих, хто має їх нестачу. Такий перерозподіл, зазвичай, являє собою переливання коштів від домашніх господарств до суб'єктів господарської та підприємницької діяльності. Саме ці грошові нагромадження являються найбільш великим джерелом інвестицій до економіки та саме вони вважаються основним предметом в банківській конкуренції.

Банк, як і будь-який підприємець, виробляє та реалізує свій продукт. Цим продуктом являються платіжні засоби та різноманітність послуг, що в нас час реалізує банк своїм клієнтам. Реалізуючи різні види послуг, банк стає своєрідним гарантом добробуті населення та в цілому економічного стану країни, тому що саме банки надають додаткові

фінансові ресурси домашнім господарствам, а ще кожного дня зустрічаються з наданням кредитів малому, середньому та великому бізнесам, їх зростаючим потребам, через динамічний розвиток ринку.

Щоб якнайкраще розібратись в сутності діяльності страхових компаній, необхідно зрозуміти саме поняття «страхування». Розвиток страхової справи має не менш цікаву історію, ніж процес еволюції банківської діяльності. Як і банківська справа, страхова діяльність бере свій початок у Вавилоні, саме там було розповсюджено взаємне страхування, основою якого є ідея колективної взаємодопомоги.

Схожі приклади взаємного страхування можна було зустріти також в Стародавньому Римі, де люди окремої професії або віросповідання створювали професійні спілки. Теслярі, м'ясники, гончари, склярі, пекарі формували об'єднання між собою, для формування фондів взаємодопомоги [2].

Термін «bancassurance» виник під кінець 60-х рр. ХХ століття у Франції. До цього ж, співпраця банків та страхових компаній звалась німецьким словом «allfinanz», яке дослівно означає «все з однієї руки». У Польщі ж використовували термін «банківсько-страхова група».

Сучасні науковці [1] прийшли до думки, що bancassurance – є стратегією, яку використовують банківські установи, з метою надання фізичним особам інтегрованих фінансових послуг. Першоджерелом банківсько-страхових взаємовідносин була ідея щодо комплексного обслуговування, тобто задоволення фінансових потреб клієнтів в єдиній фінансовій установі.

Отже, bancassurance виступає засобом збільшення банківського й страхового портфелів через реалізацію спільних програм. Банки з огляду на ризик кредитної діяльності хочуть мінімізувати його негативні наслідки. Тоді ризик переноситься на страхову компанію. Наприклад, у ситуації непогашення кредиту банк не несе втрати, тому що страховик перейняв на себе зобов'язання позичальника. Страхове підприємство переймає цей ризик в обмін на фінансові вигоди.

Отже, роль обох фінансових установ неможливо недооцінити. Банки нерідко називають індикаторами національного добробуту. В свою чергу, страхування є надійним партнером та помічником як в бізнесі, так і в житті кожного окремого індивіда. Воно допомагає відчувати впевненість у завтрашньому дні не зважаючи на мінливість ринку.

Список використаних джерел:

1. Івашук Н.Л. Причини утворення та форми банківсько-страхових груп. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. 2017. № 611. С. 64-71.
2. Реверчук С.К., Сива Т.В., Кубів С.І., Вовчак О.Д. Історія страхування : підручник ; за ред. С.К. Реверчука. Київ: Знання, 2015. 213 с.

УДК: 336.763

*Костик К. Ю., магістрантка,
Файчук О. В., к.е.н, доцент
кафедри банківської справи та страхування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Страхування – одна із провідних галузей фінансової системи, а разом із розвитком фондового ринку та банківської системи, вони становлять розвиток фінансової системи в країні загалом. Проте, у зв'язку з подіями останніх років, у суспільстві простежується постійна невпевненість та сумніви щодо «завтрашнього дня» – через пандемію, воєнний стан і, як наслідок, – безробіття, інфляцію, економічну нестабільність. В результаті все більше зростають обсяги замовлень і види страхової діяльності.

Страховий фонд в цілому має досить важливу функцію – в нинішніх умовах він перетворився на фонд нагромадження грошового капіталу, а формують його, здебільшого, заощадження населення. А оскільки в суспільстві присутня значна диверсифікація в доходах, це значно вповільнює процес залучення всіх верств населення до страхової системи, а отже, і пригальмовує її розвиток в цілому. Та частина населення, яка все ж займається накопиченням заощаджень, здійснює це або через цінні папери, або через фінансово-кредитні установи. Відповідно, тема страхування відповідальності учасників ринку цінних паперів є більш ніж актуальною навіть в теперішніх умовах.

Діяльність страхових компаній на фондовому ринку не обмежується основною функцією їх діяльності – страховим захистом суб'єктів господарювання – вона розгалужується у декількох напрямках. Перший, звичайно, це страхування операцій з цінними паперами, яке являє собою захист майнових інтересів інвесторів на випадок втрати вкладень у цінні папери або недоотримання очікуваного доходу за ними. Страхування операцій з цінними паперами стоїть в одному ряду із страхуванням від таких ризиків, як невиконання контрагентом зобов'язань за укладеним договором, втрата коштів в банках чи інших установах тощо.

Відповідно до аналізу страхового ринку України за I півріччя 2022 від Національного Банку України, страхування фінансових ризиків становить всього 3% у структурі страхового портфеля, а якщо бути точнішими – обсяги страхування фінансових ризиків скоротилися на 64% порівняно із I півріччям 2021 року. На мою думку, це пояснюється тим, що у зв'язку із введенням воєнного стану, НКЦПФР прийняла рішення призупинити всі операції на ринку цінних паперів починаючи з 24.02.2022. І хоч з часом перелік операцій, які дозволено проводити з цінними паперами, розширився, проте це дало свій відбиток на динаміці показників страхування фондового ринку.

Протягом III кварталу 2022 року страховий ринок фінансових ризиків демонструє відновлення показників діяльності у порівнянні із першим шокним місяцем війни, поступово налагоджуючи операційні та управлінські процеси, скорочуючи просідання показників. В середньому обсяги розглядуваної галузі страхового ринку скоротилися на 25% у порівнянні із 40-50% у перші місяці військової агресії, при цьому падіння обсягів страхових виплат залишається співмірним (-26%) [1].

Таким чином, страхові компанії продовжують свою діяльність на фондовому ринку (звісно, відповідно до чинного законодавства) та, як показує динаміка структури страхового портфеля, пристосовуються до всіх змін в економіці. Це доводить гнучкість даної галузі та швидку адаптацію до економічних потрясінь, а отже з часом, ринок страхування учасників фондового ринку зможе відновити свою роботу стовідсотково. Наявність тісних взаємозв'язків між страховим та фондовим ринком забезпечує ефективність фінансової системи держави, та призводить до більш повного та ефективного перерозподілу фінансових ресурсів між суб'єктами економіки.

Список використаних джерел:

1. Огляд страхового ринку України за I півріччя 2022 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%9E%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%83-%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_pr_2022-09-23.pdf?v=4
2. Офіційний сайт НКЦПФР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/nktspfr-rishennia-u-zv-iazku-iz-vvedenniam-voiennoho-stanu/>
3. Аналітичний огляд діяльності страхових компаній: Аналітичні матеріали Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>

*Kutsenko I.V., master's degree, 1st year of study,
Mirzoeva T.V., Doctor of Economics, associate professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

REGARDING THE RISKS OF AGRICULTURAL PRODUCTION

Agricultural production is one of the most risky types of business. The riskiness of agricultural business is determined by a number of factors, such as: dependence on weather and climatic conditions, seasonality of production, the colossal complexity of changing the range of products and technology, a long period of capital turnover, etc. Reforms and the formation of market relations, changes in different forms of ownership and forms of management significantly increase the degree of uncertainty of socio-economic processes in the agricultural sector and, accordingly, increase the impact of risks on agricultural business. The impact of macroeconomic decisions on the activities of each agricultural producer is increasing. At the same time, in Ukraine, the agricultural industry has been given certain strategic tasks to

increase the volume of production of agricultural products, increase its competitiveness, gain and maintain its position in the world market. Therefore, the system of minimization of agricultural risks, as a complex of efficient, effective mechanisms and tools of the state and the private sector, is a necessary component of the market infrastructure and a basic element of the sustainable development of the industry.

To date, questions regarding the nature and structure of agricultural risks, their classification and expediency are debatable. The works of economists Algin A., Balabanov I., Brigham Y., Gropelli A., Nikbakht E., Cherkasov V., Shakhov V., Schumpeter Y. and others are the theoretical basis for the study of the impact of risks on the entrepreneurial activity of agricultural production.

It is worth noting that the risk is the possibility of losing part of the assets, not receiving or not receiving profit due to the influence of adverse factors in the process of conducting economic activities. Agricultural enterprises operate under conditions of risk and make decisions every day that affect work operations. Many factors that have an impact on various decisions of agricultural producers cannot be predicted 100% [2, p.8].

Risks affecting the efficiency of the use of production resources are associated with the failure of the company to fulfill its plans and obligations for the production of products, goods or services due to the negative impact of the external environment, as well as inadequate use of the factors of production itself.

Production risks in agribusiness are primarily associated with the uncertainty of the natural growth processes of agricultural crops and livestock. They occur as a result of many uncontrollable events, often weather-related, including excess or insufficient rainfall, extreme temperatures, hail, insect infestations, and disease.

Technology plays an important role in reducing the degree of production risk. The rapid introduction of new varieties of agricultural crops and modern production technologies often creates the potential for increased efficiency. The level of development of the infrastructure of agricultural production has a significant impact on the process of the emergence of risk situations. Therefore, grain losses due to lack of reliable storage and processing conditions reach up to 15%, potatoes about 20-25%, vegetables and fruits about 30-35%. As a result of untimely delivery of material resources, non-observance of technological discipline and transportation

deadlines, spoilage of agricultural products and other goods in anticipation and in the very process of transportation, agricultural production in Ukraine suffers large losses, amounting to 20-30% of the harvested crop. Annual losses in the process of transportation are 1.0-1.5% of the gross harvest of grain, 7-10% of beets, 3-5% of potatoes [4, p.17].

Risk management is the process of identification, evaluation, and selection of strategies for effective impact on risk (negative and positive), and risk management is the process of providing business with an opportunity to avoid losses that threaten the existence of the enterprise itself. When studying the question of the riskiness of agricultural production, it is necessary to understand that not every risk is negative, because it comes from uncertainty about the future. The effects of factors such as weather conditions, markets and government policies can be both negative and positive. As a result, risk can include the possibility of threats (risk of production reduction) as well as opportunities (risk of production increase). We believe that risk management, which considers only the possibility of losses, will be inaccurate and potentially destructive [1, p.15].

The risk management process allows agribusiness managers to more effectively manage a business that is full of risks and provides better opportunities for:

- identification and assessment of risks, which in turn establishes acceptable levels of risks in accordance with the set goal;
- identification of potential risk events and establishing a response to them in order to reduce the presence of circumstances that are unpredictable and may cause the loss of funds;
- awareness that some risk events are not only associated with a negative impact on the company's activities, but they can also be used as additional opportunities.

As practical experience shows, it is absolutely impossible to get rid of risks, but it is worth diversifying work in this direction. For example, to protect against the risks of crop failure, farmers need innovative technologies for managing crops with plant protection products, applying effective fertilizers, and harvesting and storing crops. It is better for small and medium-sized farms to join cooperatives [3, p.41].

Therefore, the activity of agricultural enterprises is always associated with risks. Agriculture, like any other branch of the economy, has its own characteristics that determine a certain specificity in the manifestation of

risks. The agriculture of Ukraine has a significant potential for its development and occupies one of the leading places among countries in terms of export possibilities of agricultural products. However, the realization of the existing potential is possible only under the conditions of neutralization and minimization of existing risks, as well as achieving an acceptable level of risks for agricultural producers. Appropriate risk management is one of the main tasks in the process of managing the activities of the agrarian sector.

References:

1. Yevtushenko G.V., Tymkiv N.Ya., Sheshenya A.A. Peculiarities of risk management in the agricultural sector of the economy. Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and management. 2016. Issue 17. 152 p.

2. Kondratyuk O.I. The impact of risks on the economic activity of the enterprise. Actual problems of the economy. 2013. №3. 182 p.

3. Mirzoeva T.V., Tomashevskaya O.A. Risk management of agricultural producers in the conditions of transformational processes. Economy of agro-industrial complex. №9. 39-44 p.

URL: <http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2015/9/6.pdf>

4. Titova S.P. Peculiarities of the manifestation of risk in the activity of agricultural enterprises. Agroworld 2009. №14. 136 p.

УДК 338.22

*Лазебна А. Р., студентка,
Аврамчук Л.А., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Національний банк України проводить достатньо гнучку монетарну політику, спрямовану на забезпечення стабільності національної грошової одиниці шляхом збалансування попиту й

пропозиції на гроші та запобігання інфляційним ризикам. Управління грошовим обігом здійснюється НБУ шляхом регулювання двох його складових: готівки (визначення обсягу готівкової грошової маси) і безготівкової маси грошей (регулювання кредитних операцій банків). [1]. Цей процес вимагає стабілізаційних дій як Національного банку України, Уряду України, так і створення відповідного соціально-психологічного клімату навколо гривні.

Відповідно до Стратегії монетарної політики на 2016-2021 рр. НБУ перейшов від політики де-факто фіксованого курсу до режиму таргетування інфляції, який полягає у публічному оголошенні кількісних цілей з інфляції та зобов'язанні центрального банку досягати цих цілей протягом середньострокового періоду. Основний інструмент, яким центральні банки впливають на рівень інфляції та регулювання грошової системи, є ключова процентна ставка. Для НБУ це облікова ставка. НБУ в червні 2022 року різко підвищив облікову ставку, щоб, зокрема, забезпечити привабливість гривневих вкладів. [2]

Рівень та динаміку зміни грошової маси наведено на рис. 2.

Повномасштабна війна росії проти України призвела до глибокої кризи, що матиме далекосяжні наслідки для фінансового сектору. Проте банківська система успішно протистоїть викликам війни: банки працюють безперебійно, зберігають ліквідність та продовжують кредитувати.

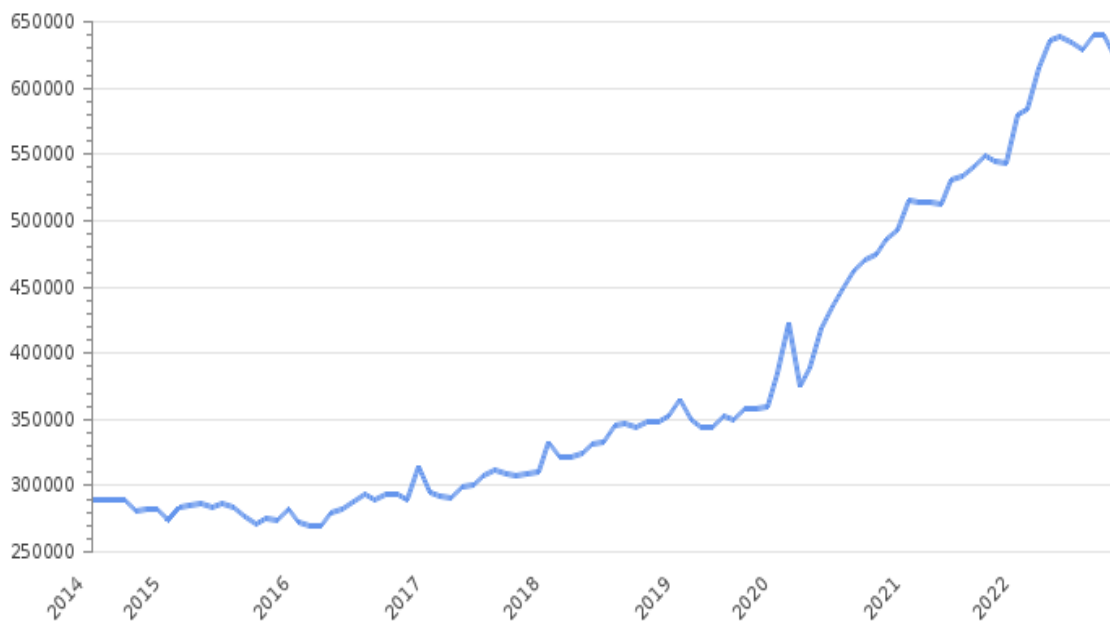

Рис. 2. Динаміка зміни грошової маси в Україні за 2014 – 2022 рр.
Джерело: сформовано на основі [3]

Унаслідок війни ВВП впаде більш як на третину, а інфляція в рази перевищуватиме цільовий рівень. Неконтрольованої девальвації вдалося уникнути завдяки тимчасовій фіксації обмінного курсу. Водночас НБУ вимушений був запровадити жорсткі обмеження на валютні операції та транскордонні потоки капіталу. Для збалансування валютного ринку НБУ проводить значні інтервенції з продажу іноземної валюти. Рекордно великий дефіцит бюджету частково покривається шляхом прямого викупу Національним банком ОВДП у Міністерства фінансів. Такий підхід є тимчасовим, і поступово обсяги монетизації Національним банком дефіциту бюджету мають бути мінімізовані та заміщені ринковими залученнями.

Доступ на міжнародний приватний ринок капіталу для українського уряду та емітентів наразі закритий. Водночас для банків закриття зовнішніх боргових ринків не є проблемою, адже вони фондуються переважно всередині країни і не залежать від зовнішніх запозичень.

У зв'язку з цим Національному банку України протягом наступних років слід запровадити обмеження здійснення іноземними банками певних видів валютних операцій боргового характеру і кредитування окремих секторів економіки; створення механізмів регулювання напрямів вкладень іноземних банків за галузями економіки, наприклад, залучення банків з іноземним капіталом до співпраці із державними фондами підтримки певних секторів економіки; збереження українських акціонерів в банках з домінуючою іноземною власністю, що унеможливить фактичне переміщення за кордон маркетингових, управлінських та контрольних функцій відповідно до загальноприйнятих принципів захисту прав міноритарних акціонерів. [4]

Висновки. Для України в сучасних умовах особливого значення набуває створення системи державного регулювання, яка б дозволяла здійснювати антиінфляційні заходи у комплексі із заходами з розвитку реальної економіки та вдосконаленню її структури. Вітчизняна економіка повинна сформувати працюючі, дієві канали зв'язку грошового обігу та виробничої сфери. Саме тут особливу роль відіграє монетарна політика Національного банку України, яка здійснюється шляхом “побудови” трансмісійного механізму, який і працює на обмеження інфляційного росту і водночас стимулює економічне зростання традиційними інструментами регулювання грошового обігу.

Список використаних джерел:

1. Bova, N. V. (2015). Dynamika zmin groshovoi masy [Dynamics of money supply changes]. 91–94, (in Ukr.).
2. Nacionalnyi Bank Ukrainy: Zvit pro finansovu stabilnist. [National Bank of Ukraine: Report on financial stability]. Retrieved from: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H1.pdf?v=4
3. Ministerstvo finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine]. Retrieved from: <https://www.mof.gov.ua/uk>
4. Arbuzov S.G. (2011) Bankivska Encyclopedia [Banking encyclopedia]. *Znannia*. 504, (in Ukr.).

УДК 339.13.017

*Малига Д. І., магістр,
Нікітченко С. О., к.е.н., доцент
кафедри організації підприємництва
та біржової діяльності,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЗВИТОК ПОСЕРЕДНИЦЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЛАЙФОВОМУ СЕГМЕНТІ СТРАХОВОГО РИНКУ

Страховий ринок відіграє важливу роль в структурі економік провідних Європейських країн, США та Канади. Проте в Україні страхування залишається все ще недостатньо розвиненим, про що свідчать кількість фінансових установ та обсяг володіння ними активами. Так з 2018 по 2021 кількість банків зменшилась на 6 установ (71 банк працював у 2021 році), а сума активів у їхньому користуванні зросла до 2 053 928 млн.грн проти 1 359 703 млн.грн 2018 року. Натомість, у 2021 році 155 страхових компаній володіли активами на суму 63 622 млн.грн проти 63 493 млн.грн 2018 року. При цьому у 2018 році було зареєстровано 281 страхова компанія [1].

В загальному, страхові сегменти поділяються на Life і Non-Life частини. З поміж більш як 20 видів страхування, до основних варто виділити наступні: Страхування життя; ОСАЦВ; Туризм; ДМС; Каско; Майно.

В Україні частка лайфового сегменту становила близько 20% від загальних обсягів активів страховиків і представлена такими видами послуг як страхування життя; соціальне страхування; пенсійне страхування; страхування від нещасних випадків; страхування здоров'я.

Лідерами в цьому сегменті є наступні компанії: Метлайф, ТАС-Life, Уніка Життя, РЗУ Україна Життя, ARX LIFE, які володіють 95% ринку.

Варто зазначити, що основним критерієм якості роботи страхової компанії є рівень страхових виплат. Як видно з таблиці 1, ПрАТ Метлайф Україна, протягом останніх трьох років, зайняла і утримує перше місце за рівнем страхових виплат. Зрештою, як і по решті основних показників. Водночас, досить непогану динаміку росту показує ТАС-Лайф, національна страхова компанія.

Таблиця 1.

Динаміка страхових виплат компаній-лідерів, тис.грн [1].

Назва компанії	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	у % 2021 р. до 2017 року	2022 рік (6 міс.)
МЕТЛАЙФ	99 425,00	144 396,00	167 334,00	211 907,00	312 073,00	313,88	142 929,00
ТАС	108 704,80	152 235,00	144 433,00	135 154,00	162 953,00	149,90	79 693,00
ARX LIFE	-	-	17 231,00	33 990,00	49 036,00	-	24 095,00
РЗУ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	89 445,90	52 103,00	44 062,00	41 353,00	57 715,00	64,53	20 708,00
УНІКА ЖИТТЯ	20 548,00	130 214,00	24 222,00	23 775,00	38 031,00	185,08	16 142,00
ВСЬОГО	318 123,70	478 948,00	397 282,00	446 179,00	619 808,00	194,83	283 567,00

Для страхових компаній є три канали просування своїх послуг до споживача. По – перше – це власна агентська мережа, сюди ж можна віднести онлайн продажі, які займають незначну частину. По-друге – це банки. По-третє – це брокерська мережа (див. Рис.1). Кожен з цих каналів має свої особливості функціонування.

З точки зору розвитку підприємницького посередництва, брокерська мережа є найбільш цікавим варіантом з перелічених. Адже вона дає можливість «пересічному українцю», без надмірних капіталовкладень, спробувати себе у якості підприємця. Діяльність здійснюється на основі прямого продажу та побудови багаторівневої

мережі. Цей варіант просування послуги є достатньо вигідним, для страхових компаній, оскільки він зводить до мінімуму транзакційні витрати та дозволяє максимально охопити цільову аудиторію. Водночас, для підприємців, даний форма ведення діяльності слугує відмінним лакмусовим папірцем їх лідерських та організаційних здібностей.

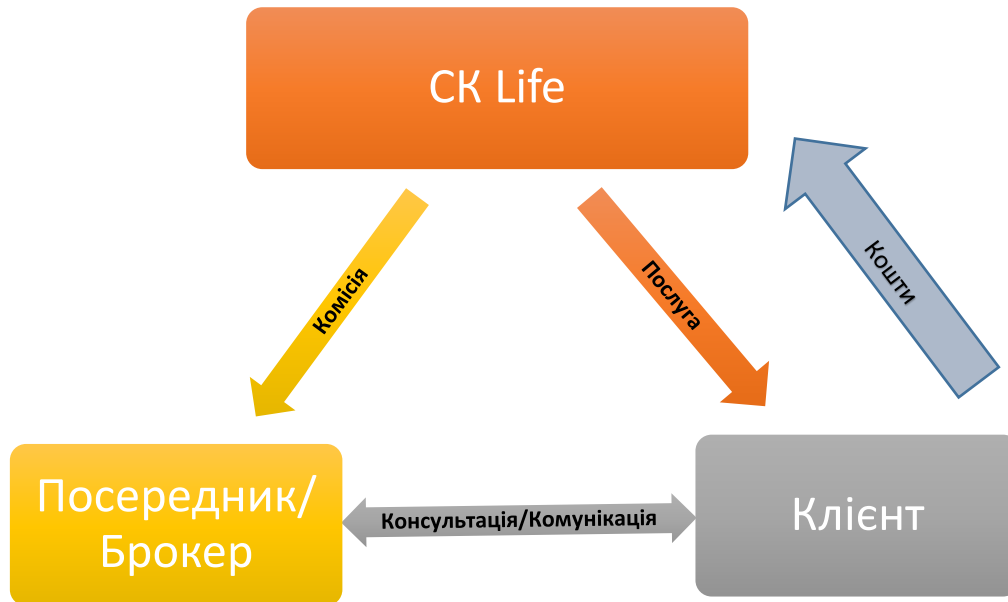

Рис. 1. Схема взаємодії страхової компанії, брокера та клієнта

На думку експертів, ринок лайфового страхування є досить перспективним, оскільки він охоплений лише на – 5-7 % . Для прикладу у Польщі вже кожен третій громадянин має відповідний страховий продукт, а в країнах старої Європи цей відсоток ще вищий.

Важливо зазначити, що з початком військової агресії, лідери ринку не призупинили діяльність, а продовжують виконувати свої зобов'язання (табл.1, остання колонка). Цей факт має надзвичайно важливе значення для подальшого розвитку лайфового страхування, як для України в цілому і для добробуту кожної української сім'ї зокрема. Адже виконуючі свої зобов'язання, страхові компанії не просто роблять виплати по страхових випадках, вони сприяють подальшому розвитку посередництва у сфері надання фінансових послуг.

Список використаних джерел:

1. Огляд небанківського фінансового сектору. Аналітичний звіт.
URL : <https://forinsurer.com/files/file00726.pdf>
2. Рейтинг страхових компаній України URL:
<https://forinsurer.com/ratings/life/18/12/6>

*Мамчур Р.М., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Страхування захищає від ризиків, а також гарантує соціально-економічну стабільність у суспільстві та виконує роль інституційного інвестора, забезпечуючи економіку країни внутрішнім джерелом довгострокових інвестицій. При цьому страховий ринок України характеризується низьким попитом на страхові послуги та займає незначне місце в економіці України. На сьогодні, більшість ризиків українського суспільства взагалі не застраховано.

Війна призвела до значного зниження розміру грошових надходжень страхових компаній у вигляді страхових премій. Значна частина страховиків спостерігає падіння платежів на 50-90%. Згідно опитування страховиків-учасників Асоціації «Страховий бізнес» лише 5% компаній без проблем продовжують роботу, 60% працюють, проте мають певні труднощі. Майже 30% стикнулись з вимушеним перериванням діяльності і лише частково відновили роботу, а 10% взагалі ще не можуть відновити операційну діяльність [1]. Найбільший спад обсягів діяльності припав на кінець I кварталу 2022 року.

Станом на 1 вересня 2022 року на ринку працює 140 страховиків, 13 з яких – компанії зі страхування життя. Загальний обсяг активів страховиків порівняно з початком року (до військової агресії) майже не змінився і становив 65,7 млрд грн. Головним наслідком війни стало різке падіння попиту практично на всі види страхування, особливо в сегменті фізичних осіб. Так, загальні страхові премії у першому півріччі 2022 року порівняно з аналогічним періодом минулого року скоротилися на 28% і становили 17,6 млрд грн. Зокрема, відбулося скорочення в сегментах: non-life – на 29% (страхування майна – скорочення на 60%, страхування фінансових ризиків – скорочення на 64%, КАСКО страхування – скорочення на 30%.); страхування життя – на 15%. Обсяги виплачених страхових виплат та відшкодувань знизилися в сегменті non-life (на 32%). Драйвером підтримки страхового бізнесу

стала «Зелена картка». За період війни цей вид страхування зріс на 76% [2]. При цьому значно змінилася модель дистрибуції страхових полісів та процеси відшкодування, які все більше трансформуються в онлайн. Нацбанк 27 лютого рекомендував страховикам спростити процедуру врегулювання страхових випадків, а саме: максимально використовувати електронні документи, коли неможливе або ускладнене отримання їх оригіналів від страхувальників.

Загалом більшість договорів страхування, що уклалися на українському ринку, не передбачає покриття збитків, завданих унаслідок воєнних дій. Страхування таких ризиків здійснювалося страховиками переважно тільки в корпоративному сегменті (поліси придбавали компанії з агросектору, телекому, логістичні центри та підприємства альтернативної енергетики) в період з 2015 по 2021 рік. При цьому з 2014 року страховики включали до договорів застереження, відповідно до якого договори страхування не діють на території проведення бойових дій і на окупованих територіях України. З початком війни отримання перестрахового захисту для воєнних ризиків та відповідно укладення таких договорів страхування взагалі перестало бути можливим.

Найбільшим викликом в умовах довготривалої війни в Україні є планування шляхів розвитку страхового ринку надалі. У першому півріччі 2022 року в Україні 44% (7,6 млрд грн) страхових премій становило автострахування («автоцивілка», «Зелена картка», КАСКО). Вважаємо, що зазначені види страхування і надалі будуть затребуваними серед українців. Очікується також розвиток особистого страхування. Зокрема, Національний банк всебічно підтримує створення передумов для широкого впровадження медичного страхування [3]. Це дасть змогу здійснити фінансування вторинної і третинної ланки медичної допомоги з переходом на закупівлю послуг державою в закладів охорони здоров'я. З упевненістю можна говорити й про зміни асортименту страхових послуг, розширення обсягів страхового покриття та включення до нього актуальних ризиків, зокрема воєнних, а також «вторинних» ризиків війни.

Список використаних джерел:

1. Черняхівський В. План Маршалла для українського страхового ринку. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/yak-vplinula-viyna-na-strahoviy-rinok-ekspert-ostanni-novini-50237940.html>

2. Національний банк підбив підсумки роботи страхового ринку у першому півріччі 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-pidbiv-pidsumki-roboti-strahovogo-rinku-u-pershomu-pivrichchi-2022-roku>

3. Бурбель Л. Шість головних викликів, з якими зустрівся страховий ринок упродовж шести місяців війни. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/856594.html>

УДК 336.77

*Мороз Д. І., магістр,
Костюк В. А., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ

Основою сучасного фінансового управління я вважаю ідею поділу банківського бізнесу на конкретні незалежні бізнес-напрямки, з одного боку, та підрозділи, що приносять банку дохід, і витратні центри (прибутку і витрат) – з іншого. Це дозволяє групувати інформаційні та фінансові потоки за певними категоріями, робить їх більш доступними і прозорими, а це, в свою чергу значною мірою спрощує ведення управлінської діяльності та управління банком в цілому.

Центр фінансової відповідальності банку – це такий собі підрозділ (або група підрозділів) банку, що виділяється за ринково-продуктовою або функціональною ознакою, надає конкретний перелік основних та додаткових видів банківських послуг і повною мірою контролює окремі аспекти формування та розподілу прибутку. Управляє таким центром спеціальна людина – менеджер, саме він приймає управлінські рішення та несе відповідальність за виконання планових кількісних, цінових та фінансових показників.

Розрізняють два основні методи до виділення бізнес-напрямків.

Перший підхід, «клієнтоорієнтований», передбачає виділення бізнес-напрямків, виходячи з ефективного обслуговування за видами

клієнтів. На основі даного принципу в банку можуть бути виділені такі бізнес-напрямки, як корпоративний, міжбанківський, індивідуальний, інвестиційний чи регіональний бізнес.

Другий підхід, «продуктово-орієнтований», передбачає виділення бізнес-напрямків, виходячи з розвитку банківських продуктів. Наприклад, в банку можуть бути виділені такі бізнес-напрямки, як кредитування; розрахункове обслуговування; касові операції; депозити приватних осіб; пластикові карти; консультаційні послуги.

Фінансова структура та організаційна структура банку тісно пов'язані між собою – при зміні організаційно-штатної структури варто переглянути і фінансову. Грамотно побудована фінансова структура банку дозволяє ефективно управляти внутрішнім «бізнесом» за такою технологією:

1) через систему бюджетів центрів відповідальності для кожного бізнес-напрямку розраховуються та визначаються планові показники їх діяльності;

2) після закінчення планового періоду та обліку фактичного виконання бюджетів аналізуються результати роботи кожного із центрів та його безпосередній внесок у розвиток бізнесу;

3) проводиться порівняльна оцінка рентабельності того чи іншого бізнесу;

4) приймається рішення про розвиток найбільш прибуткових бізнес-напрямків.

Отже, можна зробити висновок про те, що специфіка організаційного забезпечення управління прибутком банку залежить від багатьох чинників та потребує детального дослідження рівня його дохідності та особливостей фінансово-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Сало І.В., Криклій О.А. Фінансовий менеджмент банку: Навчальний посібник. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2007.

2. Фінанси підприємств Підручник / За ред. А.М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2000.

3. Щибиволок З.І. Аналіз банківської діяльності: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2006

*Островна Ю.В., студентка,
Костюк В.А., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ «ЗЕЛЕНА КАРТКА»

Автострахування є одним із найпоширеніших видів страхування, оскільки у зв'язку зі значним зростанням ДТП на дорогах України з полісом водій відчуває себе більш захищеним.

Прогресивний характер розвитку страхового ринку створює об'єктивні умови для активного удосконалення перспективного вигляду страхування, такого як обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Відповідно законодавству України Моторне (транспортне) страхове бюро України об'єднує понад 60 страхових компаній, виступаючи гарантом їх платоспроможності відносно страхових зобов'язань на цей вигляд страхування.

У минулому році в Україні було зафіксовано і врегульовано 1137 страхових випадків, по яких було сплачено в середньому біля 4700 гривень на кожний такий випадок.

Спеціальною резолюцією Транспортного комітету ООН ще у 1949 році було рекомендовано європейській спільноті запровадити обов'язкове страхування відповідальності автовласників для забезпечення відшкодування шкоди потерпілим. Саме в той час, європейські країни, із початком руху до об'єднання, утворили міжнародну систему страхування відповідальності «Зелена картка».

Таким чином, "Зелена карта" – це поліс страхування відповідальності власників транспортних засобів, які виїжджають за межу. У більшості країн Європи прийняте обов'язкове страхування відповідальності власників транспортних засобів, тому особа, яка в'їжджає на автомобілі на територію кожної такої країни, зобов'язана мати поліс страхування відповідальності.

Міжнародна система "Зелена картка" базується на так званому типовому "Лондонському зразку домовленості", на основі якого організації - члени системи різних країн укладають між собою двосторонні угоди. У них, по-перше, дається тлумачення основних термінів, по-друге, визначається порядок отримання страхового сертифіката, розгляд і врегулювання претензій, що виникли в результаті ДТП, порядок взаєморозрахунків між національними бюро, а також інші організаційні аспекти.

Система забезпечує гарантування компенсації потерпілим особам у разі дорожньо-транспортних випадків, відповідно національному законодавству країни відвідування допоможе власникам транспортних засобів зняти з себе відповідальність за матеріальну шкоду, яка може бути нанесений майну, здоров'ю і життю потерпілих осіб на території країн-членів системи «Зелена карта».

Сьогодні в Україні поліс «Зелена картка» можна придбати у в 15 вітчизняних страхових компаніях. Умови страхування і форма сертифікатів по цьому виду страхування затверджені МТСБУ і є єдиним для усіх вітчизняних компаній. Тарифні ставки затверджені Кабінетом Міністрів України, також єдині для всіх українських страховиків, що займаються даним видом страхування. На даний час страховики пропонують два види полісів:

- «Уся Європа», який стосується усіх європейських країн.
- «Східна Європа», що є дійсним на території Білорусії, Молдови, Румунії та Болгарії..

Отже, система «Зелена картка» є ефективною системою в багатьох країнах, тому що соціальний захист потерпілих і винуватців дорожньо-транспортних пригод у більшості країн світу здійснюється через ефективні механізми обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспорту. За 55 років свого функціонування європейська система "Зеленої картки" охопила 44 країни із загальною кількістю населення біля 800 мільйонів осіб. Кількість транспортних засобів, на які поширюється дія "Зеленої картки", перевищує 250 мільйонів. Міжнародний сертифікат "Зелена карта" вже мають право видавати 11 українських страхових компаній. За умовами вступу України в "Зелену карту" її повинні визнати всі члени цієї організації (39 країн Європи і Середземномор'я). При виїзді за кордон наявність «Зеленої карти» є обов'язковою вимогою.

Список використаних джерел:

1. Андрушків І.П. «Зелена картка» – система міжнародних договорів автомобільного страхування. Вісник Львівської комерційної академії : зб. наук. пр. Вип. 30. Львів. 2009. С. 193–196.

2. Іванюк І., Лозневий П. Міжнародна система обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів «Зелена картка» як механізм гарантованого соціального захисту майнових інтересів постраждалих в дорожньо-транспортних пригодах. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». 2006. № 81–82. С. 19–21.

3. Закон України Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ст.1) від 01.07. 2004 р. N 1961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text>

4. Семенчук І.А. Система «Зелена картка» як інструмент захисту відповідальності громадян. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2016. Випуск 16. Частина 3. С. 119–123

УДК 336.717.18:330.131.7

*Охрімець Б. О., магістр,
Костюк В. А., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та страхування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ

Банківські установи активно впливають на відносини у суспільстві, оскільки являються фінансовими інститутами, які нагромаджують та поширюють грошові кошти. Комерційні банки реалізують кредитні операції за багатоманітними схемами, запроваджують у практику результативні кредитні інструменти, беруть участь у виконанні головних державних програм з фінансової допомоги розвитку сфер та галузей економіки.

Формування та управління кредитним портфелем є одним основоположних пріоритетних напрямків у діяльності банку. Оптимальний, якісний кредитний портфель впливає на ліквідність та його надійність.

Важливим напрямом активних операцій, які здійснюються банком, є кредитні операції, тому що кредитний портфель переважно становить приблизно половину всіх активів комерційного банку. Для вдалого кредитування, тобто забезпечення повернення наданих кредитів й підвищення дохідності кредитування, банки повинні запровадити систему управління кредитним портфелем, яка має бути гнучкою та ефективною.

Одним з важливих напрямків покращення ефективності кредитного портфеля банку вважається результативне управління кредитним портфелем, яке дозволяє стримувати та балансувати ризик кредитного портфеля, контролювати структуру ризику, який властивий тим чи іншим ринкам, позичальникам, кредитним інструментам, позикам й умовам діяльності.

Управління ризиками вимагає роботи з проблемними позиками та систематичного аналізу кредитного портфеля.

Аналіз кредитного портфеля вимагає дослідження його структури за групами ризику, ступенем забезпеченості, форм власності позичальників, галузевої структури і таке інше, а ще аналіз динаміки кожної групи, поділу кредитного портфеля.

За визначенням НБУ, кредитний портфель є сукупністю всіх банківських кредитів, які структуровані за певними параметрами щодо завдань визначеної кредитної політики банку.

Розглянемо структуру кредитного портфеля одного з банків за кредитною якістю у 2020 – 2021 р. в таблиці 1.

Як видно з таблиці 1, що у структурі кредитного портфеля у 2021 році поточні кредити займають найбільшу часту, а саме 62 %, а найменшу – знецінені 11%. Дані показники є позитивними для діяльності банку, а також свідчать про якість кредитного портфеля.

Найважливішим завданням управління банківського кредитування вважається формування, аналіз і покращення структури кредитного портфеля комерційного банку.

Таблиця 1.

Аналіз якості кредитів АТ КБ «Приватбанк» за 2020-2021 роки, млн. грн

Найменування статті	2020	% у структурі	2021	% у структурі	Темп зміни структури %
Поточні та незнецінені	198 348,81	67	144 318,64	62	-37,44
Прострочені, але незнецінені	29 604,3	10	27 932,64	12	-5,98
Знецінені кредити	20 723,01	7	25 604,92	11	19,1
Резерв під знецінення за кредитами	47 366,88	16	34 915,8	15	-35,66
Усього кредитів	296 043	100%	232 772	100%	-27,18

Таким чином, покращення ефективності кредитного портфеля комерційного банку – це продуктивне управління ним, що визначає врівноваження, мінімізацію ризику кредитного портфеля, а також контроль побудови кредитного ризику, який притаманний певним ринкам, кредитам, клієнтам, а також умовам діяльності. Ринкове перетворення економіки України в усіх галузях пов'язана зі певними труднощами. Значної частини невдач можна уникнути при наявності певної інформації про процес формування банківських ризиків, які полягають у невизначені результатів банківської діяльності та ймовірних негативних наслідків.

Список використаних джерел:

Кредитний ризик і ефективність діяльності банку: монографія /О. В. Дзюблюк, Л. М. Прийдун. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2015. – 295 с.

Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://privatbank.ua/>

3. Серик Ю. В. Управління кредитним портфелем банку / Ю. В. Серик //Економіка і управління. – 2012. – № 4. – С.70-75.

*Плонка М., доктор габілітований, професор
кафедри управління ризиками та страхування
Краківського економічного університету
(м. Краків, Польща)*

*Тринчук В.В., к.е.н., професор
кафедри фінансів, обліку та банківської справи,
Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка
(м. Полтава, Україна)*

БЕЗПЕКА ЯК СУСПІЛЬНЕ БЛАГО¹

Потреба в безпеці є однією з основних індивідуальних і суспільних потреб, що визначає ефективне функціонування особистості і суспільства. Можливість задоволення потреб не може відбутися без забезпечення належного рівня безпеки, що є умовою індивідуального та суспільного розвитку [1, 2, 3].

Безпека – це ситуація, яка характеризується відсутністю ризику втратити те, що людина особливо цінує/вважає важливим, наприклад, здоров'я, роботу, повагу, почуття, матеріальні блага. Це цінність, необхідна для життя і розвитку людини [4], яка звільняє людську діяльність і дає можливість самореалізації.

Безпека є базовою потребою не лише кожної людини, а й соціальних груп. Безпека є основною опорою існування людей, держав і націй, на що вказували численні дослідники у своїх наукових дослідженнях, зокрема, Маслоу [5], творець піраміда потреб, у якій біологічні потреби та потреби безпеки були включені до базових потреб, зумовлюючи появу потреб вищого порядку.

Подібної тези висловив Уайт [6], який зазначив, що існують дві найважливіші категорії людських потреб: екзистенціальні потреби (біологічні, фізіологічні) і потреби, пов'язані із захистом від різних загроз, тобто безпека.

З критики теорії потреб Маслоу народилася теорія ERG (Existence, Relatedness, Growth) Алдерфера [7], який серед інших виділив потреби

---

¹ Матеріал підготовлено у рамках міжнародного проєкту № 021/RID/2018/19, що фінансується за програмою Міністерства науки та вищої освіти Польщі під назвою «Регіональна ініціатива досконалості» (2019-2022 рр.).

існування, які включали потребу в безпеці, окрім фізіологічних потреб. На відміну від Маслоу, згідно з цією теорією, дії людини можуть бути викликані одночасно кількома категоріями потреб, і людина може задовольняти потреби вищого порядку, не задовольняючи потреби нижчого порядку. Теорія Герцберга [8] посилається на теорію Маслоу, яка виділяє лише дві категорії потреб: гігієнічні та мотиваційні. Перший включає потреба в безпеці. Теорія потреб була перенесена до теорії культури, яка пов'язує природу людини з її продуктами у формі культури, Маліновським [9, 10], який розмістив безпеку в серед шести інших основних людських потреб, які включали: обмін речовин, розмноження, відповідні фізичні умови, рух, розвиток і здоров'я. Згідно з цією концепцією, людина має певну кількість вроджених задатків (базові потреби, включаючи потребу в безпеці), на яких будується культура. Він містить умови, необхідні для виживання людських спільнот. Ліберацкі [11] звертає увагу на соціальний і культурний вимір потреби в безпеці. Homo sociologicus - це людина, для якої важливі такі цінності, як група, традиція, солідарність або рівність.

На відміну від інших людських потреб, потреба в безпеці не є повністю досяжною. Процес її забезпечення є безперервним, і зі зміною середовища, умов життя та соціального розвитку розширюється поняття традиційної безпеки та з'являються нові її категорії (наприклад, кібербезпека, екологічна безпека, освітня безпека тощо) [12]. Часто, коли загрози безпеці (або ризики) матеріалізуються, вони завдають шкоди. І вони можуть бути задоволені конкретними суспільними чи приватними благами. Безпеку як суспільне благо було систематизовано на основі опрацьованої літератури як соціальну безпеку та загальну безпеку, до яких віднесено конкретні види ризику та відповідні суспільні, соціальні та приватні блага.

Поняття соціального забезпечення було введено в літературу предмета Рубіновим [13], який ототожнював цей термін з діяльністю держави, що є результатом загроз у вигляді нещасних випадків, хвороб, старості та безробіття. Дослідник Сен [14], дав дуже широке визначення соціального забезпечення, яке пов'язане з державною політикою, спрямованою на підвищення та захист рівня життя. Під соціальною безпекою найчастіше розуміють виживання, процвітання та сталий розвиток суспільства.

Однак єдиного визначення спільної безпеки не існує. Найчастіше передбачається, що це сфера безпеки, яка займається організацією захисту життя і здоров'я людини, а також матеріальних і культурних благ і природного середовища в обсязі, необхідному для виживання людства/громадян у мирний час, кризи і війни [15, 16]. Отже, громадська безпека включає такі категорії суспільних благ, як: екологія, освіта, економіка, кібербезпека та забезпечення миру.

Усвідомлення необхідності безпеки з'являється тоді, коли їй загрожують у суб'єктивному розумінні громадян різні види подій. Усвідомлення безпеки може формуватися на рівні окремої людини, соціальної групи, національного чи глобального. Роль держави в забезпеченні різноманітних потреб безпеки та сприйняття відповідальності держави за безпеку громадян, а також ієрархія важливості підтримки окремих суспільних благ державою та іншими інституціями підлягали емпіричній перевірці [12]. Вони показали ключову роль держави в забезпеченні безпеки (74,7% респондентів, N= 808).

Список використаних джерел:

1. Liberacki M. (2017). Bezpieczeństwo jako fundamentalna potrzeba bytu i rozwoju zawodowego człowieka. *Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego*, R. XI., 23-32.
2. Василенко Л., Тринчук В. (2003). Історично-економічні передумови виникнення страхового маркетингу. *Страхова справа*, 1, 89-93.
3. Horyslavets, P., Plonka, M., Trynchuk, V. (2018). Experience marketing and its tools in promoting the insurance services. *Innovative Marketing*, 14(1), 41-48.
4. Barnaszewski A. (2005). Istota pojęcia i znaczenie bezpieczeństwa w funkcjonowaniu jednostek i społeczności. *Zeszyty Naukowe Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki*, 4, 79-99.
5. Maslow A.H. (2006). *Motivation and personality*, Harper and Row Publishers, 1954, A. Maslow, *Motywacja i osobowość*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
6. White L. A. (2007). *Rozwój kultury*, [w:] E. Nowicka, M. Głowacka-Grajper (red.), *Świat człowieka – świat kultury. Antologia tekstów klasycznej antropologii*, PWN, Warszawa, s.641- 642.

7. Alderfer C. (1969). An empirical test of a new theory of human needs. [Organizational Behavior and Human Performance](#), 4 (2), 142-175.
8. Herzberg F., Mausner B., Bloch Snyderman B. (2017). The Motivation to Work, Routledge.
9. Malinowski B. (1992). The scientific theory of culture and other essays, University of North Carolina Press, 1944 reprinted Routledge.
10. Malinowski B. (1958). Naukowa teoria kultury, [w:] B. Malinowski, Szkice z teorii kultury, Książka i wiedza, Warszawa.
11. Liberacki M. (2017) Bezpieczeństwo jako fundamentalna potrzeba bytu i rozwoju zawodowego człowieka. Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego, Rok XI., s. 26.
12. Płonka M., Niżnik J., Jedynek T. (2022) Health security as a public good in the era of the fourth industrial revolution in Poland, [w:]: Public Goods and the Fourth Industrial Revolution: Inclusive Models of Finance, Distribution and Production, Routledge. London, New York.
13. Rubinow I.M. (1934). The Quest for Security, Holt, New York.
14. Sen A. (1999). Development as Freedom, Oxford University Press.
15. Gromek P. (2018). Istota bezpieczeństwa powszechnego w Polsce. Zeszyty Naukowe SGSP, 68 (4), 161-176.
16. Kitler. W. (2010). Bezpieczeństwo powszechne [w:] Bezpieczeństwo ludności cywilnej. Pojęcie, organizacja i zadania w czasie pokoju, kryzysu i wojny, Wyd. Towarzystwa Wiedzy Obronnej, Warszawa.

УДК 368:330.131.7:004

*П'яскорська Ю.А., студентка,
Файчук О. В., к.е.н, доцент
кафедри банківської справи та страхування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОСИСТЕМ У СТРАХУВАННІ

Необхідність створення нової та ефективною системи страхування обумовлена високим рівнем невизначеності в господарській діяльності, який ще більше ускладнюється глобальними викликами пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Нова система страхування повинна мати фінансово-економічну стійкість та

бути оперативною, здатною генерувати синергію всіх учасників процесу. Крім того, вона повинна враховувати закономірності становлення цифрової економіки та проблеми гарантування інформаційної безпеки [2].

Страховання є невід'ємною складовою фінансової системи, що допомагає захистити майнові інтереси всіх членів суспільства від негативних подій. Цей ринок надає захист у разі настання несприятливих подій та є джерелом інвестицій, які сприяють економічному зростанню країни [3]. Проблемами є також низька страхова культура та недовіра до страхових компаній, а також недостатній рівень платоспроможності та використання сучасних цифрових технологій. Проте, регуляторна та цифрова трансформація створює додаткові стимули для подальшого розвитку та вдосконалення українського страхового ринку.

Таблиця 1

Динаміка головних показників функціонування страхових компаній України за 2016-2022 роки, млрд грн.

Показники	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість страхових компаній, шт.	310	294	281	233	215	155	140
у т.ч. "life"страховиків	39	33	30	23	20	17	13
Активи за балансом	56,0	57,3	63,4	63,8	64,9	65,6	65,7
Обсяги сплачених статутних фондів	12,6	12,8	12,6	11,0	10,1	8,7	
Сформовані страхові резерви	20,9	22,8	26,9	29,5	34,1	35,6	36,6
Валові страхові премії	35,1	43,4	49,3	53,0	32,9	38,0	39,6
Валові страхові виплати	8,8	10,5	12,8	14,3	11,1	13,4	13,0
Рівень валових страхових виплат, %	25,1	24,3	26,1	27,1	33,8	35,3	33,0
Обсяг страхових платежів сплачених перестраховикам	12,6	18,3	17,9	16,7	6,4	6,7	4,2

Станом на 30 червня 2022 року в Україні існувало 140 страхових компаній, включаючи 13 компаній, які спеціалізуються на страхуванні життя (СК "life") і 127 компаній, які займаються іншими видами страхування, окрім життєвого (СК "non-life"). Кількість страхових компаній зменшується щороку, і станом на третій квартал 2022 р. порівняно з 2021 р., кількість компаній зменшилася на 15 страховиків, порівняно з 2016 р. зменшилася на 170 компаній.

Страхові послуги протягом досить тривалого періоду залишалися несамоостійним фінансовим продуктом, що для переважної більшості громадян майже не відображав цінності. Створення екосистеми у страхуванні на всеукраїнському рівні дозволить позитивно змінити ставлення користувачів страхових послуг до цієї сфери та залучити нових клієнтів своєю функціональністю [5]. Екосистемам в силу трансформувати страхування із законодавчо обов'язкової послуги в надійного захисника та помічника, який не потребує ані грошових, ані часових витрат. Варто зауважити, що особливістю страхової екосистеми є персоналізація, тобто самоостійність у створенні набору продуктів виходячи з індивідуальних потреб [3].

Варто зазначити, що обсяги фінансування InsurTech за останні роки є значними, адже левова частина інвестується в стартапи. Крім того, використання InsurTech має як сильні, так і слабкі сторони; створюють певні загрози (відсутність логічного людського нагляду за операціями, невизначеність у законодавстві, скорочення персоналу страхових компаній), однак при цьому створюють можливості щодо мінімізації адміністративних витрат, автоматизації більшості бізнес-процесів, розширення асортименту страхових продуктів, попередження шахрайства тощо. Це, в свою чергу сприятиме ефективній інтеграції України у світовий фінансовий простір [1]. В свою чергу, одним із перших місць в умовах цифровізації діяльності страхових компаній виступає кібербезпека. Страховим компаніям, як суб'єктам господарювання, що надають фінансові послуги, необхідним є проведення організаційних і технічних заходів щодо захисту даних (інформації) про споживачів, прикладні програми, інфраструктуру, пристрої тощо з урахуванням усіх особливостей інноваційних технологій, які використовують страхові компанії [1].

Отже, використання екосистемного підходу страховими компаніями передбачає розширення свого основного бізнесу з простого агрегування ризиків до їх запобігання та зменшенню наслідків несприятливих подій шляхом надання супутніх послуг та впровадження цифрових технологій. Реалізація екосистемного підходу страховиками можлива як за рахунок розбудови власної екосистеми за допомогою створення дочірніх компаній або залучення сторонніх партнерів так і шляхом участі в існуючих екосистемах, організованих компаніями з інших галузей. Найбільш перспективними для страхових компаній

напрямами для розбудови екосистем є охорона здоров'я, фінанси, транспорт, житло та послуги для бізнесу [4].

Впровадження екосистем дозволить вітчизняним страховикам підвищити конкурентоспроможність та створити нові джерела доходу.

Список використаних джерел:

1. Дем'янчук М.А. Маслій Н.Д. Жаданова Ю.О. СТРАХОВА ЕКОСИСТЕМА УКРАЇНИ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/30861/1/1-16.pdf>

2. Запорожець С.В., Тригуб Ю.П. Екосистема та регулювання фінансової інклюзії в Україні. Фінансовий простір. 2021. №4(44). С.77-84. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/843/1035>

3. Кесарь Я. П. Куниця В. С. Fintech як основа нової фінансової екосистеми. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/243.pdf> (дата звернення: 10.01.2022)

4. Рулінська О.В. Перспективи використання екосистемного підходу як напрямку активізації страхового маркетингу // ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО. Випуск # 25 / 2021. URL: [file:///C:/Users/Asus/Downloads/302-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-290-1-10-20210518%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Asus/Downloads/302-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-290-1-10-20210518%20(1).pdf)

5. Moore J.F. Predators and prey: a new ecology of competition. Harvard Business Review. 1993. May-Jun 71(3). P. 75–86.

УДК 368

*Слободянюк І. С., студентка,
Лимар О. Ф. викладач
кафедри фінансово-економічних дисциплін,
Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
(м. Вінниця, Україна)*

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

На сьогодні ринок страхування України проходить випробування війною. Вона стала каталізатором, який показав реальний стан справ кожного страховика. Фінансово стійкі компанії продовжили свою діяльність, налаштували роботу і забезпечили виконання своїх

зобов'язань перед споживачами.

Станом на 1 вересня 2022 року на ринку працює 140 страховиків, 13 з яких – компанії зі страхування життя. Склад учасників ринку, що працює в сегменті страхування життя, не змінився. На сьогодні усі компанії зі страхування життя обслуговують клієнтів та здійснюють страхові виплати [1].

Активи компаній зі страхування життя мають високий ступінь надійності – облігації державної позики, депозити в банках. Зобов'язання за договорами страхування деноміновані в іноземній валюті (долар, євро) та підкріплені відповідними категоріями валютних активів (доларові ОВДП/ОЗДП, банківські депозити в іноземній валюті). Це мінімізує вплив будь-яких курсових коливань на фінансовий стан компаній [3].

В структурі страхового портфеля за 1 півріччя 2022 року особові види страхування склали 31 %, в тому числі страхування життя - 13%.

Традиційно, приріст страхових резервів мав місце у сегменті life. Загальний обсяг сформованих страхових резервів залишився сталим (36,6 млрд. грн.).

Загальні підписані премії у першому півріччі 2022 року порівняно з аналогічним періодом минулого року скоротилися на 28% і становили 17,6 млрд грн. Зокрема, відбулося скорочення і в сегменті страхування життя на 15% [1].

Були зафіксовані обмеження в діяльності компаній зі страхування життя, які, пов'язані зі складнощами організації зв'язку та роботи персоналу, ускладненим доступом до офісів та оригіналів документів. Усе це вплинуло на здійснення страхових виплат, особливо внаслідок смерті осіб, застрахованих на окупованих територіях.

Зважаючи на високу фінансову стійкість компаній зі страхування життя, Нацбанк не вводив жодних додаткових чи спеціальних обмежень для ринку страхування життя та ухвалив низку операційних рішень для полегшення роботи компаній в умовах воєнного стану та їх зосередженні на головному – виконанні зобов'язань за укладеними договорами страхування життя та якості обслуговування клієнтів [3].

Як відзначила директор Департаменту нагляду за ринком небанківських фінансових послуг НБУ Ольга Максимчук «Незважаючи на війну, ринок страхування продовжує працювати. Національний банк докладатиме усіх зусиль, аби підтримати страховиків. Перш за все,

шляхом здійснення постійного діалогу з учасниками ринку та оперативного реагування на його потреби» [2].

Національний банк слідкуватиме за дотриманням страховиками вимог щодо належного та своєчасного розкриття інформації про свій фінансовий стан, обов'язкових фінансових нормативів, а також належним виконанням страховиками зобов'язань за укладеними договорами страхування. Крім того, здійснюватиметься оперативний моніторинг критичних показників діяльності страховиків та проводитимуться спеціалізовані дослідження ринку [2].

Отже, на сьогодні страхування життя є тією сферою, підтримкою якої, державі доведеться приділити відповідну увагу та запровадити заходи, що дозволять підтримати галузь особистого страхування.

Список використаних джерел:

1. Національний банк підбив підсумки роботи страхового ринку у першому півріччі 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-pidbiv-pidsumki-roboti-strahovogo-rinku-u-pershomu--pivrichchi-2022-roku> (дата звернення: 14.11.2022).

2. Під час дії воєнного стану ринок страхування продовжує працювати – результати опитування. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pid-chas-diyi-voyennogo-stanu-rinok-strahuvannya-prodovjuye-pratsyuvati--rezultati-opituvannya> (дата звернення: 15.11.2022).

3. Усі компанії зі страхування життя продовжують свою діяльність – НБУ. Економічна правда 04.04.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/4/685204/> (дата звернення: 12.11.2022).

*Смалюх М. С., магістрантка,
Худолій Л. М., д.е.н., професор
кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Розвиток ринку банківських послуг потребує запровадження інноваційних продуктів та технологій для залучення додаткових клієнтів і покращення їх обслуговування. До того ж банківські інновації, знижуючи собівартість послуг, забезпечують поліпшення фінансових результатів банків, допомагають підвищити рівень їх конкурентоздатності, полегшують роботу працівникам банку та забезпечують покращення становища банківської системи в цілому. Опановування українськими банками інновацій слугує наростанню капіталу всередині держави, що забезпечує результативний розвиток економіки загалом.

Сутність і види інноваційних технологій у вітчизняних банківських установах вивчали у своїх працях В. І. Рошило, О. В. Кузьменко, В. О. Корнівська, В. О. Овчаренко, О. П. Степаненко. На сьогоднішній день найбільш перспективною інновацією є цифровізація банківських операцій. Відтак, на ринку банківські установи, що не мають автоматизованих програмних сервісів, не зможуть конкурувати з технічно оснащеними банками [1].

Тепер популярними є такі види банківських послуг [2]:

1) Інтернет-банкінг – сервіс, який через мобільний додаток дозволяє розпоряджатись власними коштами цілодобово;

2) QR-банкінг – матричний код, за допомогою якого зручно оплачувати рахунки за товари, послуги та здійснювати Інтернет-покупки за безконтактною банківською системою. Для цього потрібно просто зробити фото штрих-коду, який швидко розпізнається через Інтернет, потім відкриється сторінка оплати, де необхідно ввести свій пароль;

3) «розумна АЗС» – це додаток «ПриватБанку», що дозволяє

позачергово заправити автомобіль не виходячи з нього. Платіж здійснюється через додаток в онлайн-режимі. «Розумна АЗС» дозволяє швидко й безпечно розплатитись;

4) send money – нова послуга, що дає можливість переказувати гроші на рахунок одержувача лише за номером мобільного телефону. Інакше кажучи не потрібно вводити 14-значний номер картки, а просто номер мобільного телефону. Потім система працює вже з людиною-одержувачем, яка повинна ввести дані своєї карти і підтвердити переказ;

5) фотокаса – віджет, через який можна оплатити рахунки та комунальні платежі. Достатньо зробити фото квитанції і надіслати її в банк, після цього працівники банку створять потрібний документ, який прийде на e-mail як проскановане фото.

За інноваційними послугами лідирують такі банки: Альфабанк, ПриватБанк, ПУМБ, Райффайзен Банк Аваль, Monobank, КредітАгрікольБанк, Укрсоцбанк, Ощадбанк.

Райффайзен Банк Аваль разом з Visa створили унікальний продукт для підприємців – Чат-бот «Консьерж-сервіс Бізнес Банкінг». На сьогоднішній день цей чат-бот доступний у Viber та Telegram, він безкоштовно надає допомогу із будь-якими інформаційними та організаційними запитами щодо платіжної карти. Більше того Чат-бот Райффайзен Бізнес може проконсультувати з юридичних питань, перекладача, послуги дизайнера, бухгалтерський аутсорсинг, няні, кур'єра [3].

Заради підтримки малого бізнесу Ощадбанком створено платформу – «Будуй своє». Основним завданням цієї програми є надання необхідних знань для ведення бізнесу в сучасному світі.

Альфа-Банк створив Інтернет-банкінг для підприємців «Ок.Альфа». До основних плюсів сервісу належить: відкриття мультивалютного рахунку, відправка податкової звітності через сервіс Liga: REPORT, довідки з факсиміле.

Ринок банківських послуг активно розвивається, тому у майбутньому абсолютно можливо що від традиційних банків світ перейде до банків-онлайн. В таких банках немає витрат на відділення та іншу інфраструктуру, розвинута система оцінки ризиків, тому кредити та інші послуги дешевші, ніж в класичних банківських установах. Прикладом такого банку в Україні є Monobank, до якого щомісяця приєднується понад 100 тис. клієнтів.

Таким чином, банківські інновації повинні замінювати довготривалі процедури обслуговування клієнтів, розвивати платіжні інструменти, налагоджувати комунікаційну політику банків, розширювати конкурентні переваги банків на фінансовому ринку. Водночас важливими залишатимуться проблеми безпеки і зручності банківських операцій для клієнтів. Тому перспективою для вітчизняних банків буде приділення уваги до банківського реінжинірингу та оцінка ефективності інноваційних продуктів.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко О. В., Овчаренко В. О. Оцінювання впливу інноваційних технологій на ринок банківських послуг України. Бізнес Інформ. 2018. № 2. С. 121–126.
2. Онищук М. Інноваційні продукти на ринку банківських послуг України. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/276.pdf>
3. Чат-бот Консьєрж-сервіс Бізнес Банкінг для підприємців – уже у месенджерах! URL: <https://www.aval.ua/news/chat-bot-konsyerzh-servis-biznes-banking-dlya-pidpriyemciv--uzhe-u-mesendzherah-898>

УДК 368:629.33/.36(477)

*Худолій Л. М., д.е.н., професор
кафедри банківської справи та страхування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
(м. Київ, Україна)*

ПРОГНОЗУВАННЯ РИНКУ ПОСЛУГ З АВТОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Проблема прогнозування кон'юнктури будь-якого ринку в умовах війни є достатньо складною. А прогнозування будь якого сегменту страхового ринку є багатократно складнішою, оскільки воєнні ризики-це форс-мажорні ризики. Найбільш розвинений із всіх українських страхових ринків – ринок послуг з автострахування. Частка автострахування (КАСКО, Автоцивілка і «Зелена карта») у всіх страхових преміях в Україні складає близько 40%., а за період бойових

дій відносна частка цього виду страхування у портфелях страхових компаній навіть збільшилася. Причиною тому стало зростання премій за «Зеленою картою», які за період повномасштабної війни зросли на 76%, порівняно із таким же періодом минулого року. Від того як складеться кон'юнктура на ринку автострахування буде залежати попит на послуги автострахування і забезпечення потреб споживачів та фінансовий стан страхових компаній і їх життєздатність. Тому важливо навчитися коректно аналізувати ринки і їх кон'юнктуру.

Метою дослідження, проведеного нами за двадцятирічний період розвитку цього ринку, і більш детального з 2016 по 2020 р., було визначення теоретико-методичних підходів щодо вивчення ринку послуг з автомобільного страхування, оцінка поточної кон'юнктури українського ринку і прогноз її на середньострокову перспективу в Україні.

У даному дослідженні виходили із того, що будь-яке явище, що підлягає детальному вивченню, повинне мати досить точне визначення. Тож нами визначено ринок автотранспортного страхування як систему економічних та правових відносин між страховиками і страхувальниками щодо купівлі-продажу послуг з автотранспортного страхування.

За своєю природою це специфічні фінансові послуги. А оскільки говоримо про сегмент ринку фінансових послуг, то маємо розуміти, що попит і пропозиція, які є основними показниками кон'юнктури ринку, мають виражатися саме у грошовому вимірі, а не в кількості авто, кількості страхових компаній, споживачів чи ін. натуральних показниках, бо останні – то лише фактори, які формують ємність ринку

Ринок страхових послуг може бути сегментований на субринки : майнового страхування і страхування відповідальності. Перше за формою – це добровільне страхування; друге – обов'язкове. Це дуже суттєво при дослідженні цих сегментів. Вони будуть по різному досліджуватися і прогнозуватися.

Факторами, що впливають на попит на ринку автострахування, є кількість авто, їх страхова вартість, доходи населення, готовність страхуватися, розмір тарифу на послуги.

Відповідно, на обсяги пропозиції на цьому ринку впливають фактори: кількість страхових компаній, що займаються ризиковим

страхуванням; платоспроможність цих компаній; обсяги відшкодувань збитків страхувальникам; ефективність операцій по автострахуванню, розмір тарифів.

Найскладнішим є розрахунок попиту, проте саме він, зазвичай, характеризує ємність ринку. В Україні відсутня необхідна статистика, яка би могла бути використана для аналізу попиту, як платоспроможної потреби, а тому визначимо його через зібрані страхові премії по КАСКО, по обов'язковому страхуванню цивільно-правової відповідальності за внутрішніми договорами і цивільно-правової відповідальності за міжнародними договорами. По всіх сегментах за 2016-2020 рр. у нас в країні було серйозне зростання попиту. І сумарна ємність ринку виросла з 9 до 13 млрд грн., тобто більше ніж у половину. При цьому у структурі премій КАСКО складало майже 52 %, а вся авоцивілка - 48% .

У 2022 р. відбулося зниження премій по КАСКО, але при цьому на 76% зросли по «Зеленій карті». Ринок з причин воєнних дій дещо звужився. Найбільш впливовим фактором на сегменті добровільного страхування КАСКО стали доходи населення, які серйозно впали в Україні.

Таблиця 1

Динаміка попиту на послуги автострахування в Україні за 2016-2020 рр.

Сегменти ринку	2016 р.		2018 р.		2020 р.		2020 до 2016
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	%
Страхування наземного транспорту (КАСКО)	4604,0	49,62	6972,4	53,74	7323,6	51,82	159,1
ОСЦПВ(за внутрішніми договорами)	3 468,1	37,38	4499,3	34,68	5176,8	36,6	149,3
ОСЦПВ за міжнародними договорами) «зелена карта»	1 205,4	13,00	1503,3	11,59	1630,1	11,54	132,2
Всього	9 277,5	100,00	12975,0	100,00	14130,5	100,00	152,3

Виходячи з того, що обсяг надходження страхових премій на ринку автострахування в сегменті обов'язкового страхування цивільної

відповідальності прямо пропорційно залежить від кількості зареєстрованого автотранспорту, можна очікувати, що ємність ринку зростатиме по мірі збільшення автомобілів (5-8% у рік) , тобто на 20-30% за 4 роки- до 6,2 – 6,7 млрд грн, а з урахуванням зростання тарифів на ці послуги в 1,5-1,6 рази навіть до 9-10 млрд грн.

Більш інтересним і складним було прогнозування ємності на сегменті ринку з добровільного страхування автотранспортних засобів до 2025 року. Прогноз було здійснено методом багатofакторного кореляційно-регресійного аналізу, виходячи із тенденцій, які склались упродовж останніх 20 років в Україні. Такий підхід дозволив оцінити ступінь впливу на досліджуваний результативний показник кожного із уведених в модель факторів при зафіксованому на середньому рівні інших факторів. Побудована багатofакторна модель показала, що найбільше валові надходження страхових премій залежать від кількості страхових випадків, по яких прийнято рішення щодо здійснення страхових відшкодувань; кількості договорів страхування укладених протягом звітного періоду; доходів населення.

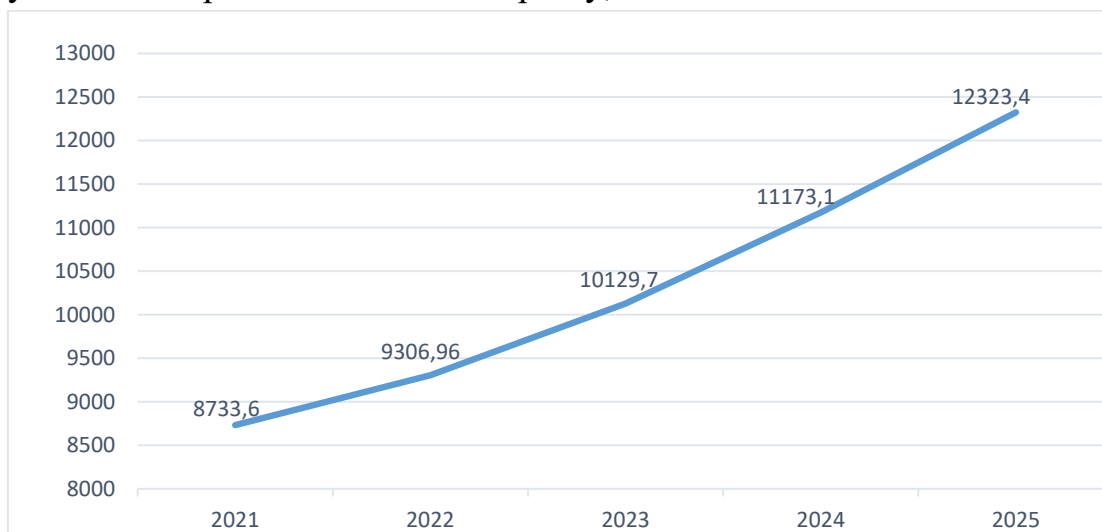

Рис.1. Прогноз валових надходжень страхових платежів з добровільного страхування автомобільного транспорту в Україні на 2021- 2025 рр.

Таким чином, до 2025 року ємність ринку з добровільного автострахування може зрости з 8,7 до 12,3 млрд грн при зростанні кількості випадків, що підлягатимуть відшкодуванню, при зростанні кількості укладених договорів та зростанні доходів населення. Тому страхові компанії повинні дбати про поліпшення обслуговування своїх клієнтів (через розширення асортименту послуг, через запровадження

Fin-технологій), підвищення відсотку відшкодувань та помірні тарифи. Відповідно, бізнес і держава мають дбати про збільшення доходів населення країни, бо від його купівельної спроможності буде залежати і автомобілезабезпеченість і готовність до добровільного страхування.

Сукупна ємність ринку автострахування в Україні до кінця 2025 р., за нашим прогнозом, може скласти 21 -22 млрд грн в т. ч. КАСКО-12,3 млрд грн, цивільної відповідальності (за внутрішніми і міжнародними договорами) – 9-10 млрд грн. В доларовому обчисленні, при курсі 42 дол за грн, це 750-790млн\$.

Список використаних джерел:

1. Василенко Л., Тринчук В. (2003). Історично-економічні передумови виникнення страхового маркетингу. Страхова справа, 1, 89-93.

2. Ротова Т., Тринчук В. (2004). Культура страхування. Страхова справа, 4, 28-30.

3. Horyslavets, P., Plonka, M., Trynchuk, V. (2018). Experience marketing and its tools in promoting the insurance services. Innovative Marketing, 14(1), 41-48.

УДК 339.13.017

*Черниш М. О., магістрантка,
Нікітченко С. О., к.е.н., доцент
кафедри організації підприємництва
та біржової діяльності
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЗВИТОК НОВОСТВОРЕНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА МІСЦЕ СТРАХУВАННЯ В ЇХ ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Динамічний розвиток України та складна зовнішньо-політична ситуації, в якій перебуває країна в останні роки, зумовила впровадження ряду реформ. Ці реформи націлені на покращення соціальної та економічної ситуації, а саме - підвищення добробуту українців. Основною реформою є децентралізація владних повноважень, шляхом

передачі повноважень та фінансів від державної влади якнайближче до людей - органам місцевого самоврядування. Як наслідок на базі старих районів та утворилися нові територіальні громади.

Поглиблення реформ повинне сприятиме підвищенню добробуту людей через вільний розвиток підприємництва. При цьому важлива роль відводиться підприємцю. Адже саме на підприємця покладена роль новатора та рушійної сили розвитку суспільства в цілому та територіальної громади зокрема.

Як показує досвід, досить важливим є взаємодія підприємця з місцевими органами влади. Зокрема сприяння останніх, які представляють територіальні громади, ефективній діяльності перших. Територіальні громада та бізнес мають спільну мету розвитку – збільшення доходів, яка досягається через стратегію росту конкурентоспроможності та залучення інноваційних високопродуктивних інвестицій, що забезпечать високий рівень доданої вартості (Рис. 1).

Чим більше високоприбуткових фірм з високою продуктивністю праці та високою доданою вартістю працює на території громади, тим вищою є якість життя громадян. Громада з диверсифікованою економікою позбавляється монофункціональної залежності від одного підприємства і має більші шанси на стабільність розвитку.

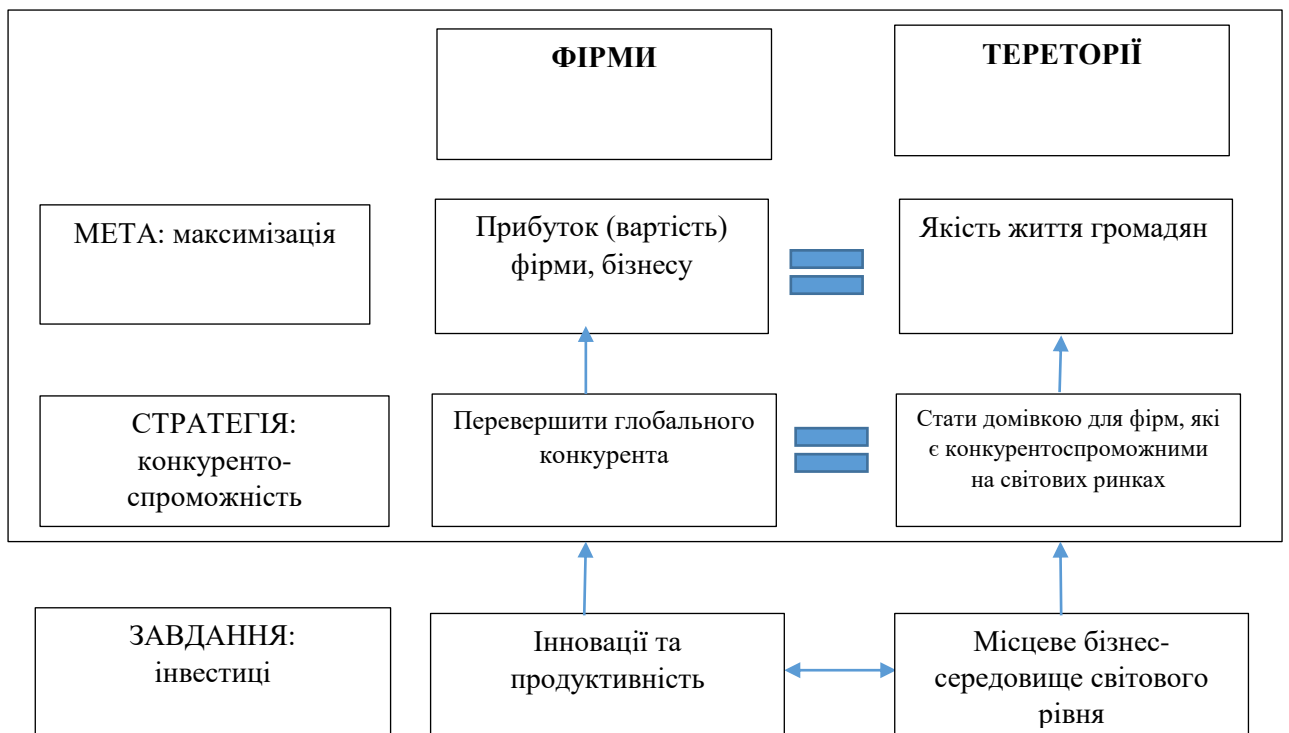

Рис. 1. Спільна мета розвитку фірм та територій

На регіональному рівні нами було розглянуто це питання на прикладі Управління Центр надання адміністративних послуг Гатненської сільської ради. Населення громади становить 9450 осіб. Центр працює згідно робочого графіку. Кількість послуг запроваджених через ЦНАП становить 220, з них реєстрація юридичних, фізичних осіб-підприємців; нерухомого майна, оформлення паспортів, зняття/реєстрація місця проживання, видача та прийом дозвільних документів, послуги ДРАЦС.

Станом на 1 вересня 2022 року зареєстровано на території ТГ 1711 ТОВ та ФОП. При цьому 35 суб'єктів господарювання мають у своїй діяльності КВЕД 66.22 - Діяльність страхових агентів і брокерів.

Дані суб'єкти господарювання здійснюють свою діяльність шляхом посередництва, як в лайфвовому так і нон-лайфвовому сегменті ринку. Враховуючи військовий період, багато посередників перейшли в онлайн формат діяльності. Безперечно лідером є нон-лайфвовий напрямок, в силу існування і обов'язкового використання ОСЦПВ власникам автотранспорту. Проте і лайфвовий сегмент відновлює втрачені позиції довоєнного розвитку.

В цілому страхування в новостворених територіальних громадах є своєрідним індикатором їх економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Балдич Н., Гнидюк Н., Трутковські Ц. Дослідження навчальних потреб представників органів місцевого самоврядування України. Аналітичний звіт. URL : http://www.slgcoe.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/TNA_Ukraine-2018-2019-Final-Report_ukr_F.pdf.

2. Білоус Я. Ю. Аналіз чинників конкурентоспроможності об'єднаних територіальних громад. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2017. № 6 (236). С. 26-32.

3. Страхові компанії розповіли НБУ, як війна вплинула на їх роботу. URL: <https://finbalance.com.ua/news/strakhovi-kompani-rozpovili-nbu-yak-viyna-vplinula-na-kh-robotu>

4. Оцінка перспектив підтримки підприємництва територіальними громадами – Режим доступу : стаття http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2020/11/ekonomikaapk_2020_11_p_99_107.pdf

Наукове видання

**Страховий ринок України: виклики в період дії воєнного стану та
перспективи подальшого розвитку**

**Матеріали доповідей
Міжнародного науково-практичного круглого столу**

За заг. ред. : Костюк В. А.